

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

„A magyar beruházások mennyiségét és szerkezetét meghatározó tényezők, különös tekintettel a fenntarthatóságra”

2022.

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

„A magyar beruházások mennyiségét és szerkezetét meghatározó tényezők, különös tekintettel a fenntarthatóságra”

Engedélyező:

Domokos László
elnök

Szerkesztő:

SZIKSZAINÉ KIRÁLY MÁRIA projektvezető

Az elemzés elkészítését felügyelte:

CZÉGÉNY GYULA felügyeleti vezető

Készítették:

SZIKSZAINÉ KIRÁLY MÁRIA projektvezető

GYALAI MÁRTA számvevő

MADÁRSÁNDOR számvevő

MELCHER ISVÁN számvevő

Kiadja az Állami Számvevőszék

EL-3376-010/2022.

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

TARTALOMJEGYZÉK

▶	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
▶	AZ ELEMZÉS CÉLJA, MÓDSZERE ÉS TÁRSADALMI INDOKOLTSÁGA	7
	Az elemzés célja, módszere.....	7
	Az elemzés háttere és társadalmi indokltsága, hasznosulása	8
▶	ELEMZÉS.....	9
	1. A beruházások szerkezetében bekövetkezett változások	9
	1.1. A beruházási ráta alakulása 2010-2020 között	9
	1.2. A beruházások szerkezetének, összetételének változása	9
	2. A fenntarthatósági szempontok érvényesülése a beruházásokban	17
	2.1. A fenntartható fejlődés elemzés által kiemelt céljai és érvényesülésük	18
	2.2. Fenntarthatósági célok elérését meghatározó tényezők.....	22
	2.3. Helyzetkép a K+F+I és a termelékenység alakulásáról	24
	3. A magyar beruházások szabályozási környezete	26
	3.1. Az Európai Unió és a hazai beruházási stratégiák, programok céljai	26
	4. A magyar beruházások támogatási forrásainak alakulása	27
	4.1. A beruházás-ösztönzési célelőirányzat	27
	4.2. Unió programokból nyert források, a kohéziós operatív programok fő prioritásainak alakulása	29
	4.3. A normatív alapon járó támogatási források alakulása	30
	5. A közsféra beruházásai	31
▶	FELHASZNÁLT DOKUMENTUMOK	34
▶	JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE	38
▶	MELLÉKLETEK	39
	1. Stratégiák és programok céljainak, prioritásainak kapcsolódási pontjai	39
	2. Az EU2020 stratégia fő prioritásai, területei, kiemelt kezdeményezései	40
	3. Az NFFS nemzeti erőforrásokhoz kapcsolódó stratégiai céljai	41
	4. A nemzeti prioritások és az azokhoz kapcsolódó szakpolitikai súlypontok	42
	5. A fenntartható fejlődési célokna megfelelő BEC támogatások (2016-2020).....	43
	6. Az uniós támogatási programok felhasználásának arányai	45
	7. TAO kedvezmények és támogatások feltételei	46
▶	RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	47
▶	FOGALOMTÁR	48

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az elemzés igazolta az ÁSZ azon hipotézisét, miszerint az elemzett időszakban a fenntartható fejlődés, mint globális kihívás változásokat eredményezett a hazai beruházások szerkezetében és nagyságrendjében. Az állami ösztönzők és pályázati források rendelkezésre álltak a beruházások megvalósítására, a támogatások és pályázati források felhasználása az uniós és a kapcsolódó hazai stratégiákban megfogalmazott célokkal összhangban valósult meg. A fenntarthatósági célok érvényesülését a jóváhagyott nemzeti stratégiák céljaihoz kapcsolódó direkt és indirekt támogatások, továbbá állami szabályozó eszközök segítették.

Hazánkban az elemzett időszakban a bruttó állóeszköz-felhalmozás GDP-hez viszonyított aránya a 2016. évi 19,5%-ról 2020-ra 27,5%-ra javult, ami meghaladta a Visegrádi országok, továbbá az Európai Unió országainak átlagát. (KSH, 2021a) Az államháztartás gazdálkodó szervezetei által 2016-2020 között teljesített beruházási és felújítási kiadások (8 511,5 Mrd Ft), valamint az államháztartásból felhalmozási célra átadott pénzeszközök (11 036,2 Mrd Ft) jelentős arányt (46,5%) képviseltek a 42 081,6 Mrd Ft összegű nemzetgazdasági beruházásokban.

A beruházás-ösztönzési célleírányzat hazai forrásainak 21,7%-a (67,0 Mrd Ft) a kutatás-fejlesztéshez, az elektromos gépjárműiparhoz, az informatikai fejlesztésekhez, az alternatív energiaiparhoz és a körforgásos gazdasághoz kapcsolódó támogatások voltak. A normatív módon elosztott, társasági adó- vagy adóalapkedvezményhez kapcsolódó adócsökkentési lehetőségek az elemzett időszakban a fenntarthatósági célok megvalósítását, továbbá a vállalkozások beruházásainak növelését közel 250,0 Mrd Ft adókedvezménnyel támogatták.

A közsféra beruházásainak túlnyomó többsége fenntarthatósági célokhoz kapcsolódott. A fenntarthatósági célokat szolgáló 2014-2020. évi uniós operatív programok felhasználása 86%-ban állami háttérű, illetve kormányzati szektorba tartozó szervezetek beruházásainál történt. (KSH, 2021i) A 2016-2020 között kapott uniós források közel 63,0%-át (6 370,1 Mrd Ft-ot) az elemzés által kiemelt fenntarthatósági célokhoz kapcsolódó kohéziós politikai operatív programok uniós forrásai tették ki.

Fennállnak azonban továbbra is olyan, a fenntarthatósági célok elérését elsősorban a magánszektorban akadályozó tényezők, amelyek kockázatot jelentenek a beruházások növelésében és fenntarthatósági célok érvényesítésében, így azok kezelése indokolt.

— A beruházások ágazati szerkezetére jellemző nagyfokú koncentrálttság, az egy-egy ágazatban sűrűsödő beruházások, és ennek következtében kialakult egyoldalú termelési kapacitások – alapanyag vagy kereslet hiányában – azonnal a GDP jelentős visszaesését, ezáltal az ország makrogazdasági mutatóinak (adóságráta, államháztartási hiány) kedvezőtlen irányú, gyors elmozdulását okozhatja, ami a fenntarthatóság szempontjából kockázatot jelent. Ezt a beruházások kiegyenlítettebb ágazati szerkezetére jobban koncentrááló állami támogatáspolitikával lehet befolyásolni.

— Az elemzett időszakban 2020 végére a beruházásokban meghatározó szerepet játszó feldolgozóiparban a járműgyártástól a villamos berendezés gyártás (akkumulátorgyártás) vette át a vezető szerepet, ami figyelemmel annak gyártástechnológiai környezeti veszélyeire, valamint későbbi hulladékként való ártalmatlanítására és elhelyezésére a fenntarthatóságot veszélyeztető kockázatként jelentkezik.

— Míg az időszak elején a gépberuházások voltak túlsúlyban (51,0%), addig 2020-ra az építési beruházások a beruházási teljesítmény 58,4%-át tették ki. A gép- és berendezés fejlesztések arányának csökkenése felveti a technológia fejlődés visszafogottabb előrehaladásának kockázatát, ami kedvezőtlenül hat a versenyképesség alakulására. Az építési beruházások túlsúlya – nagy anyagigényük miatt – a fenntarthatósági célok érvényesülését háttérbe szoríthatja, valamint későbbi időszakra tolja, mivel a gépberuházásokat általában építési beruházások előzik meg. Az importra épülő technológiai beruházásoknál kockázatot hordoz az ellátási láncok 2020 évtől tapasztalt megszakadása, illetve akadozása, az új kapacitások kiépítésének, a megújult ellátási láncok kialakításának időbeli elhúzódása, ami fékezi a gazdasági növekedést. Emiatt indokolt ösztönözni mind állami szabályozással, mind a hazai és uniós források megfelelő allokációjával az innovációt támogató, valamint a technológiai fejlődést szolgáló beruházásokat.

— A beruházások eloszlásában mindvégig a területi koncentrálttság volt jellemző, Budapest és Pest megye jelentős előnye meghatározó maradt. A legjobban teljesítő és a legalacsonyabb beruházási teljesítménnyel rendelkező megyék között átrendeződés nem történt. A területi kiegyenlítés elmaradása hátráltatja a kohéziós fejlesztési cél elérését, miszerint a forrásokat az elmaradottabb térségek irányába kell terelni. A területi egyenlőtlenséget determinálja, hogy szoros összefüggés mutatható ki a felsőoktatási K+F központok elhelyezkedése és a beruházások eloszlási szerkezete között. A beruházások területi egyenlőtlensége fokozza a fejlődésbeli és munkaerőpiaci egyenlőtlenségek fennmaradásának, vagy akár fokozódásának kockázatát. A kiegyenlített területi fejlődést segítheti, hogy a kormányzati intézkedéseknek köszönhetően 2018-2020-ban jelentősen bővült a vállalkozások K+F bázisa. A jövőben a beruházások állami forrásallokációja során az elmaradottabb megyék, térségek magasabb arányú beruházási támogatása indokolt, amelynek a munkaerő képzésének és a képességeinek fejlesztését támogató környezet kialakításával kell megvalósulnia. Ösztönözni szükséges továbbá a közép- és felsőfokú szakképzés tekintetében a minél szorosabb együttműködést a vállalatok és egyetemek között.

— A beruházások szektorok szerinti értékelése arra világított rá, hogy a költségvetési szervek beruházásainak uniós forrásoktól függő ciklikussága akadályozhatja az állami beruházások kiegyenlítő szerepének érvényesülését a vállalkozások beruházási hajlandóságának csökkenése idején. Napjainkban az uniós források késedelme, valamint a magas államháztartási hiány és adósságráta akadályozza, hogy a vállalkozások visszaeső beruházási kedvét állami beruházásokkal pótolva az állam kiegyensúlyozó szerepet töltsön be a beruházási ráta várható csökkenésének ellensúlyozásában. Ez az uniós források megelőlegezésével orvosolható, ami jelentős állami tartalék fenntartását igényli. Az állami beruházások fokozása, a magánszektor beruházásainak ösztönzése azonban kedvezőtlenül hat az államháztartás hiányára és azon keresztül az államadósságra.

— Az elemzett időszakban különösen alacsony volt az egészségügyben és az oktatásban megvalósított beruházási teljesítményérték nagysága, valamint aránya a bruttó hozzáadott értéken belül. A beruházások aránya azonban a nemzetgazdasági beruházásokon belül az elemzett időszakban nőtt, ami – az elemzés által kiemelten kezelt – fenntartható fejlődési célok irányába történő elmozdulást jelzi. Kedvezőtlen változás volt, hogy az innovációban meghatározó szerepet játszó Szakmai, tudományos és műszaki tevékenység ágazat beruházásainál erőteljes aránycsökkenés következett be, továbbá a szabadalmak száma is visszaesett. Ezen területek jövőbeni kiemelt fejlesztése lenne indokolt a területek felzárkóztatása, továbbá a fenntarthatósági szempontok jobb érvényesülése érdekében.

— A fenntartható fejlődés céljai ellen hatott, hogy az épített környezet növekvő aránya az elemzett időszakban is folyamatosan csökkentette a természeti életteret, bár a zöldmezős beruházások területelvonásai gyakran a fenntarthatósági célok megvalósításával (napelemparkok) függtek össze. A művelés alól kivont területek mérséklését segítheti a beruházások telepítési szempontjainak újragondolása, valamint a barnamezős vagy rozsdaovezeti beruházások, illetve egyéb helyspecifikus szempontok (árnyékolók, parkolók, gazdasági és egyéb épületek, ipari parkok) előtérbe helyezése.

— A fenntarthatóságot veszélyeztető kockázatként jelentkezik továbbá, hogy a fenntarthatósági szempontok érvényesítése növeli a beruházások költségét, ezzel megtérülési idejét. Emiatt a magánszféra beruházói nem érdekeltek a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság elveinek érvényesítésében. Ennek csökkentése érdekében az államnak indokolt az adó- és támogatási rendszer feltételeinek további ösztönző átalakításával előmozdítania, hogy a magánszektor beruházásaiban a fenntarthatósági célok egyre nagyobb szerepet kapjanak, a fenntarthatósági szemléletváltás megtörténjen.

AZ ELEMZÉS CÉLJA, MÓDSZERE ÉS TÁRSADALMI INDOKOLTSÁGA

Az elemzés célja, módszere

Az elemzés célja a 2016-2020. évekre vonatkozóan a magyar beruházások mennyiségét és szerkezetét befolyásoló tényezők bemutatása, értékelése mind az állami, mind a versenyszférában, továbbá a változások áttekintése, különös tekintettel a fenntarthatósági célok érvényesülésére. A közsféra beruházásainak a versenyszféra versenyképességére gyakorolt hatásának elemzése a beruházások megvalósításának állami ösztönzői és támogatási rendszere útján.

Az elemzés egyrészt értékeli a beruházások szerkezetének alakulását (ágazati, anyagi-műszaki, területi és szektorok szerinti összetételét). Másrészt bemutatja a beruházásokhoz kapcsolódó, a fenntarthatósági célok érvényesülését kiszolgáló támogatások, pályázati lehetőségek alakulását, továbbá az ezeket befolyásoló stratégiákat, direkt és indirekt állami támogatási formákat. Kitér emellett a fenntarthatósági célok érvényesülését nehezítő kockázatokra és felvázolja azok csökkentésének lehetséges irányait.

Az elemzésben a beruházások szerkezeti összetételét, arányának szektoronkénti és területi megoszlását a KSH által közzétett beruházás-statisztikai adatok és éves jelentések felhasználásával elemeztük. A támogatások értékelését az éves zárszámadási törvények általános és részletes indoklásának felhasználásával állítottuk össze. A témában releváns, nyilvánosan hozzáférhető dokumentumok, szakirodalmi, valamint egyéb publikációk értékelését a dokumentum elemzés módszerével végeztük. A megállapítások megfogalmazásakor támaszkodtunk az ÁSZ által a korábbi időszakban végzett elemzések megállapításaira. A beruházások támogatáspolitikájának értékelésekor az egyedi döntésekkel alakított beruházás-ösztönzési célleírások, az uniós programok körében tervezett források, a költségvetésből a kutatás fejlesztésre kifizetett források, valamint a normatív alapon járó, a társasági adóból adókedvezményként igénybe vehető, vagy adóalapkedvezményként érvényesíthető, adómegetakarítást jelentő források elemzése történt meg. Ahol szükséges volt, ott az elemzés a 2016-2020. évi folyamatok elemzésén túl tágabb időszakra is kitekintett.

Az ENSZ által a Fenntartható Fejlődési Keretrendszerben (AGENDA 2030) megfogalmazott 17 fenntartható fejlődési cél közül az elemzés kiemelten a következő öt célt tartotta szem előtt az értékelés során, mivel ezen célokhoz kapcsolódó beruházások gyakorolnak számottevő hatást hazánk fenntarthatósági szempontú, ugyanakkor a versenyképességet fokozó gazdasági előrehaladására. Továbbá a járvány által okozott válságból való kilábalásban is kiemelkedő szerepet töltenek be a jövőben:

- ▶ Az egészséges élet biztosítása és a jóllét előmozdítása minden korosztály valamennyi tagjának.
- ▶ Az inkluzív, méltányos és minőségi oktatás biztosítása, valamint az élethosszig tartó tanulás lehetőségének elősegítése mindenki számára.
- ▶ A vízhez és szanitációhoz történő hozzáférés és a fenntartható vízgazdálkodás biztosítása mindenki számára.
- ▶ Megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energiához való hozzáférés biztosítása mindenki számára.
- ▶ Ellenállóképes infrastruktúra kiépítése, az inkluzív és fenntartható iparosítás támogatása, az innováció ösztönzése.

Az elemzés során a beruházások szerkezetében és mennyiségében bekövetkezett változásokat gazdaságpolitikai nézőpontból, az állami ösztönzők, pályázati források nagyságának rendelkezésre állását és felhasználását közpénzügyi nézőpontból, az energiateljesítmény hatékonyságát, a környezeti terhek csökkentését és az életminőség folyamatos javítását társadalmi, fenntarthatósági nézőpontból, míg a jogi szabályozás, az ágazati stratégiák, koncepciók, tervek rendelkezésre állását döntéshozói nézőpontból értékeltük.

Az elemzés háttere és társadalmi indokoltsága, hasznosulása

Az Alaptörvény értéként nevesíti a fenntartható fejlődést, melynek megvalósítása napjaink globális szintű kihívása. Az Európai Unió és a tagállamok közös törekvése a fenntartható fejlődés biztosítása, amelyhez kapcsolódó fejlődési célok megvalósítását mind uniós, mind hazai szinten különböző stratégiák támogatják.

Az Alaptörvény szerint természeti erőforrásaink, a termőföld, a vízkészlet közös nemzeti kincsünk. Nemzeti vagyonunk a jövő nemzedék számára történő megőrzése mindannyiunk felelőssége és kötelessége. A jelen generáció szükségleteinek kielégítése során törekedni kell a természeti erőforrások hosszú távú, fenntartható módon történő használatára. A fenntarthatóság aspektusa a gazdaság és a társadalom szinte minden területén megjelenik, így annak érvényre jutásában a megvalósított beruházásoknak, mint a hosszú távú determináltság meghatározóinak kiemelt szerepe van.

A GDP hazai alakulásában is meghatározó szerepet töltenek be a beruházások, így komoly makrogazdasági tényezői a gazdasági fejlődésnek. A beruházások megvalósítása döntő részben a közsféra, valamint a vállalkozói szektor részvételével történik. A költségvetési rend szerint gazdálkodó államháztartási szervezetek beruházásai meghatározó szerepet töltenek be a vállalkozói szektor beruházásainak infrastrukturális feltételei és humán erőforrásai biztosításában. A kormány támogatás- és adópolitikájával, továbbá szabályozó tevékenységével tudja befolyásolni leginkább a magánszektor beruházási céljait.

A fenntarthatósági szempontok érvényre juttatása a beruházásokban többletköltségek felmerülését vonja maga után, ami a jellemzően a fenntartható beruházásoknak az átlagosnál hosszabb távú megtérülését okozza. Emiatt a profitorientált magánsféra beruházói kevésbé érdekeltek a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság elveinek érvényesítésében.

Az elemzés szerint a beruházásokra továbbra is jellemző koncentráltság szoros összefüggésben van a felsőoktatási K+F központok elhelyezkedésével. Mindez megerősíti, hogy a nemzetgazdasági stratégia kialakításánál és felülvizsgálatánál nem lehet figyelmen kívül hagyni a helyi adottságokat (földrajzi adottságok, iparosodás mértéke, képzési kínálatok, stb.). A jövőre vonatkozó kihívás emellett, hogy a felsőoktatási intézmények, kutatóműhelyek, valamint a szakképzési intézmények képzési palettájuk kialakításával és működtetésével reflektáljanak az adott térség gazdasági sajátosságaira. Az elemzés a beruházási tevékenységben felmerülő kockázatok feltárásával és megoldási lehetőségük felvázolásával elősegítheti a fenntartható fejlődést célzó törekvések fokozását, továbbá felhasználható a nemzeti és térségi/területi stratégiai tervezéshez és a meglévő stratégiák felülvizsgálatához.

ELEMZÉS

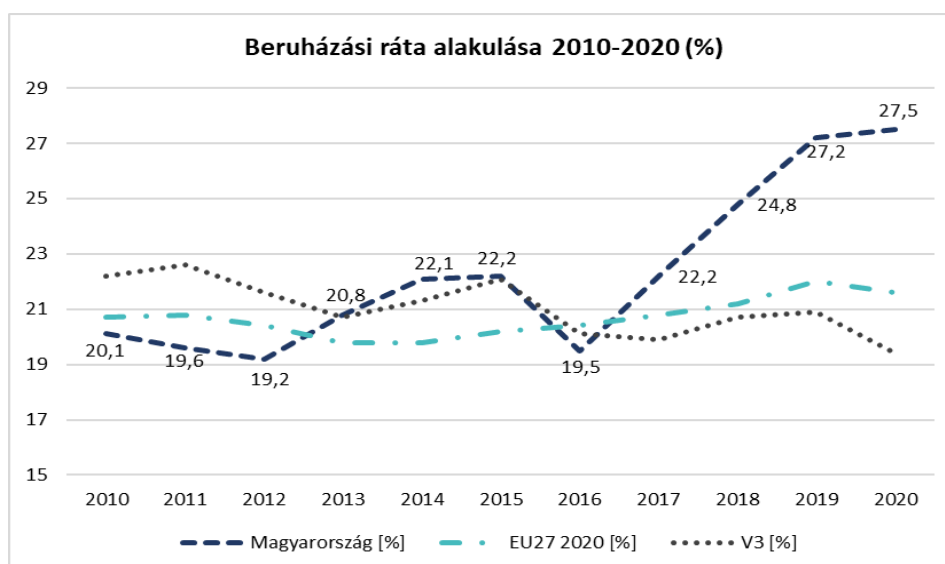
1. A beruházások szerkezetében bekövetkezett változások

1.1. A beruházási ráta alakulása 2010-2020 között

A magyarországi beruházási ráta alakulásában 2013-tól fordulat következett be. Míg 2012-ig a beruházási ráta alakulása hazánkban elmaradt a Visegrádi országok és az EU országok átlagától (Báger, 2015), addig 2013-tól – a 2016. évi visszaeséstől eltekintve – folyamatosan megelőzte azokat. (KSH, 2021a) 2013-tól 2015-ig az EU korábbi és új költségvetési ciklusából érkező források beáramlása támogatta a hazai magas beruházási intenzitást.

A magyarországi és a Visegrádi országok, valamint az EU országai által megvalósított beruházási ráta 2010-2020. közötti alakulását az 1. ábra szemlélteti:

1. ábra

Forrás: KSH, 2021a alapján ÁSZ szerkesztés

A hazai beruházások értékének a GDP-hez viszonyított arányának 2016. évi visszaesését az uniós források csökkenése, míg a 2020. évi megtorpanást a járvány által okozott hatások – a nemzetközi termelési láncokban bekövetkezett működési zavarok, a globális működőtőke befektetések visszafogásának negatív hatásai – eredményezték. (KSH, 2021a) A 2020. évi növekedésben pedig a gazdaságvédelmi akciótervhez kapcsolódó állami beruházásnövekedéseknek volt meghatározó szerepe.

Az egyre kedvezőbb gazdasági környezetben 2017-től a hazai gazdaság tőkeintenzív növekedési szakaszba lépett, amelyet a dinamikus bővülő beruházások jellemeztek. (MNB, 2021a) A 2017-2019. évek közötti dinamikus emelkedés az uniós források kifizetései mellett a vállalkozások által megvalósított fejlesztéseken túl, az állami beruházások növekedésének, valamint az államháztartás felhalmozási célú pénzeszköztadásainak volt köszönhető. A beruházási ráta kedvező alakulása a termelési kapacitások bővülését okozta.

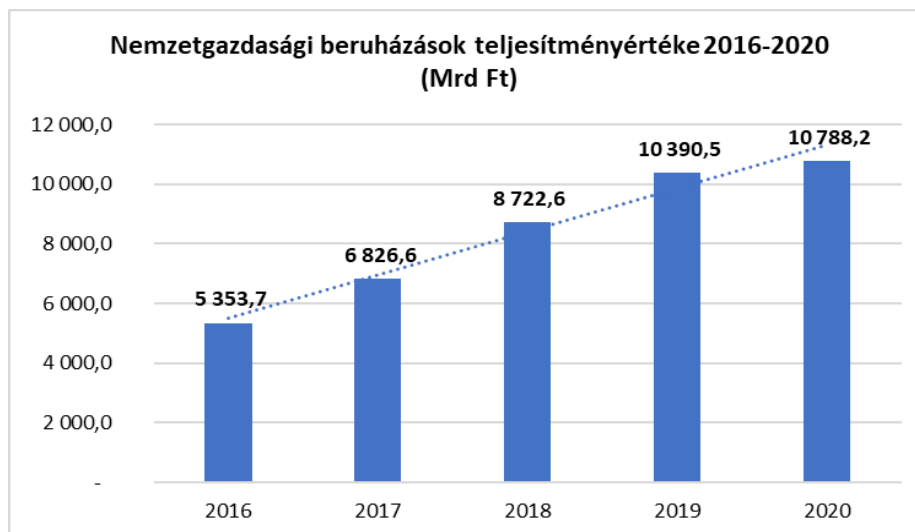
1.2. A beruházások szerkezetének, összetételének változása

A beruházási folyamat alapvető sajátossága a bizonytalanság, hiszen a jelenben kell – az ismert információk birtokában – olyan típusú gazdasági döntést meghozni, ami a változó jövőben fog megvalósulni és működni. A beruházási döntésekkel kapcsolatos bizonytalanságok valamilyen kockázat formájában jelennek meg, amelyet a koronavírus járvány miatti bizonytalan környezet 2020-tól felerősített. Az elemzés elsősorban

azokra a változásokra fókuszál, amelyeknek szerepe volt a fenntarthatósági célok irányába történő elmozdulásban, továbbá a fennálló kockázatok miatt a jövőben változtatást igényelnek.

A nemzetgazdasági beruházások – vállalkozások, költségvetési szervek, lakosság és egyéb szervezetek – beruházási teljesítményértékének alakulását az 2. ábra mutatja be:

2. ábra

Forrás: KSH, 2021b)

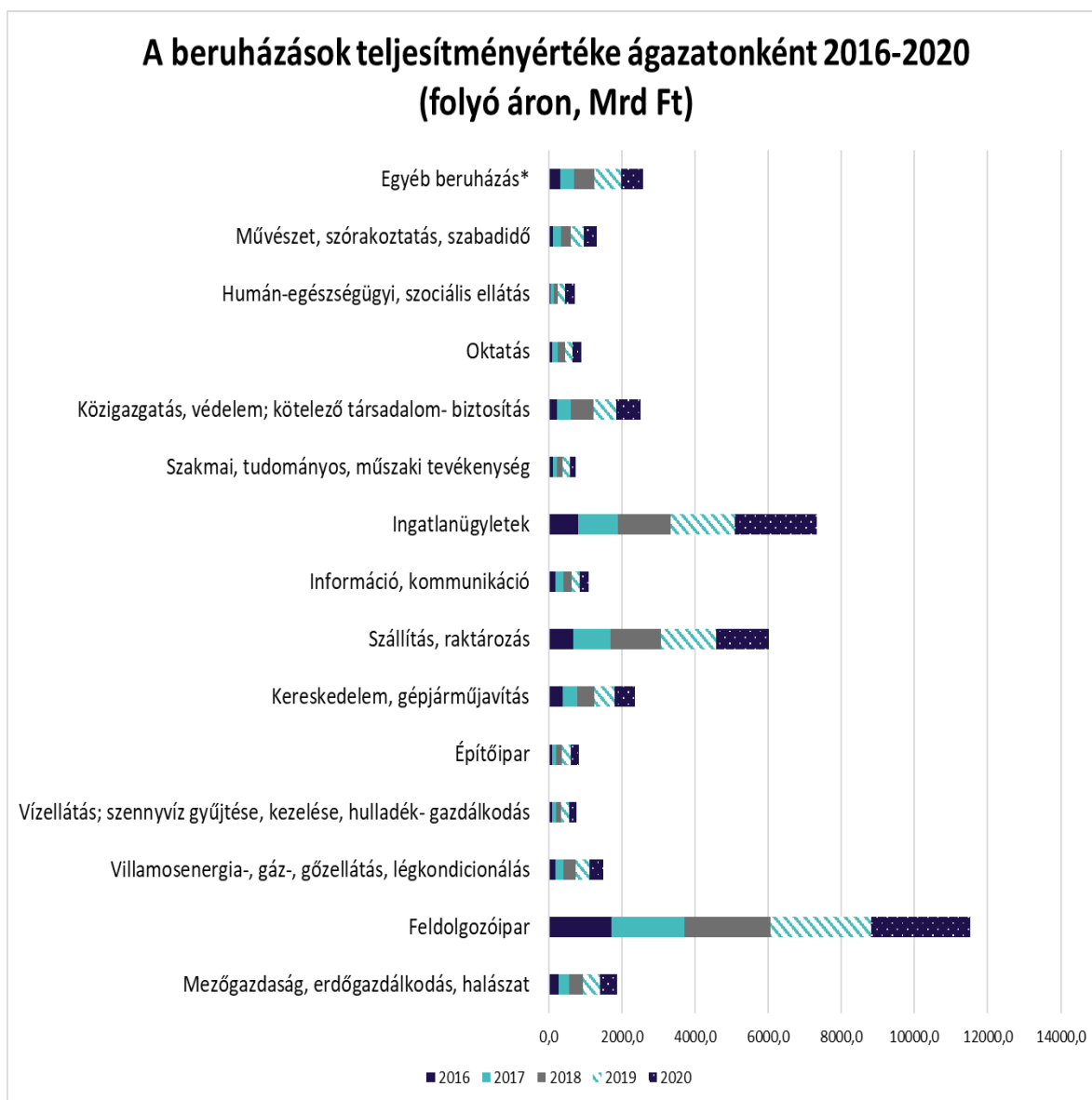
A nemzetgazdasági beruházások az elemzett időszakban folyamatosan és dinamikusan emelkedő trendet mutattak, ami a kormányzati gazdaságvédelmi intézkedések következtében –a jelentős gazdasági visszaesés ellenére – a 2020. évben sem tört meg erőteljesen. A magyar beruházások beruházási teljesítményértéke a 2016. évi értékhez képest 2020-ra megduplázódott, 5 353,7 Mrd Ft-ról 10 788,2 Mrd Ft-ra nőtt.

2016-2020-ban a Feldolgozóipar, az Ingatlanügyletek és a Szállítás raktározás rendelkezett a legnagyobb beruházási teljesítményértékkel. A beruházások nagyfokú ágazati koncentrátságát jelzi, hogy 2016-ban a három legnagyobb súllyal rendelkező ágazat adta a magyarországi beruházások közel 60%-át, ami az Ingatlanügyletek ágazat dinamikusan növekedésével volt összefüggésben. Ezen túlmenően a Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás, a Kereskedelem, gépjárműjavítás, és a Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágazat rendelkezett meghatározó részesedéssel a nemzetgazdasági ágazatok beruházási között. Az utóbbi ágazatokkal együtt a felsorolt ágazatok a teljes hazai beruházási teljesítmény közel háromnegyedét jelentették.

A Feldolgozóipar, az Ingatlanügyletek és a Szállítás, raktározás ágazatokban 2016-ban az összes foglalkoztatott 28,4%-a, 2020-ban 28,3%-a dolgozott, ami azt jelzi, hogy a beruházások jelentős volumene kevésbé a technológia fejlődéssel állt összefüggésben, hiszen hatására érdemben nem csökkent a foglalkoztatottak száma. Az előbbieken felsorolt hat ágazatban a foglalkoztatottak száma arányaiban 2,1 százalékponttal csökkent (a 2016. évi 56,8%-ról 2020-ra 54,7%-ra). Foglalkoztatotti létszámcsökkenés a Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás, a Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, valamint a Szállítás, raktározás ágazatokban következett be.

A feldolgozóipar folyóáras bruttó hozzáadott értékének 2016-ban 24,2, 2020-ban 32,3%-át a beruházások teljesítményértéke tette ki. A beruházások teljesítményértékének aránya a folyóáras bruttó hozzáadott értékhez képest erőteljes növekedést, valamint kiemelkedően magas részarányt mutatott 2016-ról 2020-ra a Szállítás, raktározás (33,8-ról 63,5%-ra), az Ingatlanügyletek (29,7-ről, 53,2%-ra), valamint a Művészet, szórakozás és szabadidő (30,2-ről 67,1%-ra) ágazatokban is.

A beruházások teljesítményértékének **ágazatonkénti változása** 2016-2020. között a 3. ábra szerint alakult:

* Egyéb beruházás: a következő kategóriákat összesíti: Bányászat, kőfejtés, Szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás, Pénzügyi, biztosítási tevékenység, Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység, Egyéb szolgáltatás

Forrás: KSH, 2021b alapján ÁSZ szerkesztés

A feldolgozóipar beruházásainak szerkezete az elemzett időszakban átalakult. A 2016. év végén a Járműgyártás, a Gumi, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása, az Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása volt arányaiban a legkiemelkedőbb ágazatok, amelyek közül a járműgyártás kiemelkedett 23,3% arányú teljesítményértékével. 2018-ban fontos változást jelentett, hogy a villamos berendezés gyártásának területén a beruházási volumen dinamikus emelkedésnek indult. (KSH, 2019a) 2019-2020. években az akkumulátorgyártással foglalkozó nemzetközi vállalkozások és a hozzá kapcsolódó beszállító hálózat tovább növelte a beruházásait, így 2020 végére a Villamosberendezés-gyártás átvette a járműgyártás vezető pozícióját, és a feldolgozóipari beruházások 21,1%-át adta. Az akkumulátorgyártás gyártástechnológiai környezeti veszélyei, továbbá későbbi hulladékként történő elhelyezése és ártalmatlanítása a jövőben a fenntarthatóságot veszélyeztető kockázatként jelentkeznek.

A legjelentősebb ágazatok nemzetgazdasági beruházási teljesítményértéken belüli arányát és a 2016. évhez képesti trendjét az 1. táblázat mutatja be:

A legjelentősebb ágazatok beruházási teljesítményértékének részesedése a teljes beruházási teljesítményértékből (%)

Ágazat	2016	2017	2018	2019	2020	TREND
Feldolgozóipar	32,0	29,4	26,8	26,6	25,1	
Ingtatlanügyletek	15,1	16,0	16,5	16,8	20,8	
Szállítás, raktározás	12,8	14,7	15,8	14,5	13,5	
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	4,1	5,7	7,0	6,0	6,2	
Kereskedelem, gépjárműjavítás	7,0	5,9	5,3	5,5	5,1	
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	5,0	4,5	4,2	4,4	4,3	
	76,1	76,2	75,7	73,8	74,9	

Forrás: KSH, 2021b alapján ÁSZ szerkesztés

A feldolgozóipar aránya a nemzetgazdasági beruházásokon belül folyamatosan csökkent, amiből a 2020. évben az előző évhez képesti 1,5 százalékpontos aránycsökkenést a versenyszféra beruházásainak járvány miatti visszafogása okozott. 2019-től a Szállítás, raktározás ágazat részaránya is csökkent egyrészt a jellemzően uniós forrásból megvalósuló autópálya, autóút, kerékpárút és vasútépítések volumenének csökkenése, másrészt a szállítással foglalkozó vállalkozások beruházásainak visszafogása következtében. (KSH, 2021a, KSH, 2020)

Az Ingatlanügyletek és a Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás beruházásainak növekvő trendje volt megfigyelhető. A Szállítás, raktározás ágazat beruházásai ugyan 2018-ig növekedtek, de azt követően a trend megfordult, ezért a 2020. évi arány csak kissé haladta meg a 2016. évit. Az Ingatlanügyletek folyamatos aránynövekedését a kormányzat családpolitikájának hatására jelentkező lakásépítések és felújítások mellett az üzleti célú ingatlanfejlesztések dinamikus bővülése okozta, amely beruházások a 2020. évben a járvány okozta gazdasági visszaesés ellenére is hasonló ütemben folytatódtak. A Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás beruházásainak az összes beruházáson belüli súlya az uniós források állami felhasználásával, 2020. évben ezen túlmenően a Kormány gazdaságvédelmi intézkedéseivel volt összefüggésben, ami a kormányzatnak a gazdaság dinamizálása érdekében tett törekvéseit tükrözte. A Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás beruházási teljesítményének a folyóáras bruttó hozzáadott értékhez viszonyított aránya a 2016. évi 8,6%-ról 2020-ra 20,2%-ra nőtt.

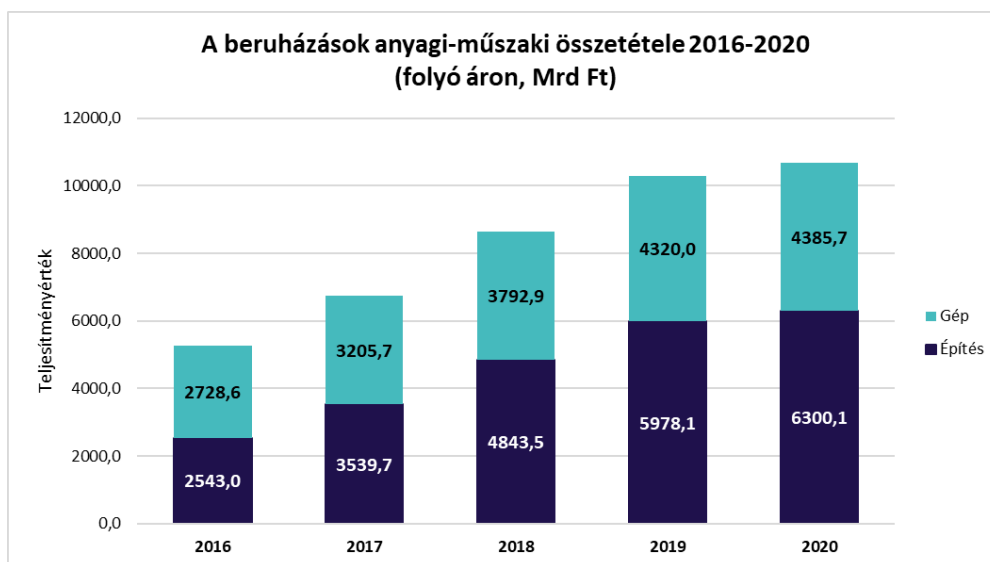
A nemzetgazdasági beruházások átlagos növekedésénél kisebb volt a dinamikája a mezőgazdaság, a feldolgozóipar, a kereskedelem, az információ és kommunikáció területén megvalósult beruházásoknak. Az építőipar, a szállítás és raktározás ágazatban történt beruházások növekedése pedig némileg meghaladta az országos átlagot.

A nemzetközi termelési láncok 2020. évi megszakadása elsősorban a hazánk ágazati beruházási szerkezetében túlsúlyban lévő feldolgozóiparra, azon belül is a járműgyártásra volt kedvezőtlen hatással. Az akadozó termelési láncok ismételt helyreállításáig, illetve kiépítéséig a kihasználatlan beruházási kapacitások visszavetik a GDP növekedését, továbbá a beruházói várakozások, illetve félelmek is lefelé mozdítják a beruházási kedvet. A nemzetközi működőtőke befektetések visszaesését vetítik előre a szállítások területén tapasztalt beruházás csökkenések. Az előbbi a feldolgozóiparban a produktívabb, magasabb hozzáadott értékű ágazatok súlyának növelésével orvosolható. Míg az utóbbi kezelése érdekében a szállítási kapacitások helyreállítása irányába indokolt terelni az állami direkt vagy indirekt ösztönzőket.

A magánszféra beruházásainak ágazatok szerinti nagyfokú koncentrációja azt okozza, hogy a kedvezőtlen környezeti hatások (pl.: ellátási láncok megszakadása, alapanyaghiány, kereslet csökkenés) az ország GDP-jére azonnali érdemi hatást gyakorolnak, ezzel fokozzák a GDP-hez kötött makrogazdasági mutatók, a konvergenciakritériumok (államháztartási hiány, államadósság) kedvezőtlen irányú elmozdulását. Ezt az ágazatok kiegyenlített fejlesztésével, az beruházásokra szánt forrásoknak több ágazatba irányított, egyenletesebb elosztásával lehet csökkenteni.

A beruházások **anyagi-műszaki összetétel** szerinti változását a 4. ábra mutatja be:

4. ábra

Forrás: KSH, 2021c alapján ÁSZ szerkesztés

2016-ban az építési beruházások aránya (47,5%) alacsonyabb volt a gépberuházások részesedésénél (51,0%). 2020-ra az arányok eltolódtak, az építési beruházások súlya (58,4%) jelentősen meghaladta a gépberuházásokét (40,7%). Ebben szerepet játszott az is, hogy a megkezdett beruházások előbb az építések, majd azt követően a gépek, berendezések értékét növelik. A 2016. évben az építési beruházások az uniós forrásokból finanszírozott infrastrukturális fejlesztések lezárásával összefüggésben csökkentek, majd 2017. évi emelkedésében az uniós forrásokból finanszírozott infrastrukturális fejlesztések, középületek, gátak építése mellett a kulturális és sportlétesítmények, ipari létesítmények, irodaházak, logisztikai csarnokok, bankfiókok és lakások építése játszott szerepet. 2018-ban az egyéb építményekbe (utak, hidak, egyéb vonalas létesítmények) történő beruházások nőttek legdinamikusabban. 2019-ben emellett a háztartások lakásépítkezései voltak kiemelkedő nagyságrendűek. (KSH, 2017, 2018, 2019a), 2020) Az állami szektorhoz köthető építések aránya 2016-ban 34,3%, 2017-ben 45,7%, 2018-ban 49,8%, 2019-ben 50,0% volt. (ÁSZ, 2021)

Míg az építmények közül az utak, vasutak, csővezetékek, elektromos és távközlő hálózatok termelési értéke 2016-ban 1 285,4 Mrd Ft, addig 2020-ban 3 060,7 Mrd Ft volt. Ebből a közlekedési infrastruktúra növekedése kiemelkedően számottevő volt, amelyekre az évek sorrendjében erre 305,8 Mrd Ft-ot, 473,7 Mrd Ft-ot, 701,6 Mrd Ft-ot, 936,6 Mrd Ft-ot és 851,7 Mrd Ft-ot fordítottak a vállalatok és költségvetési szervek. Az épületek alcsoportban az ipari épületek és raktárak, valamint a két- vagy annál többlakásos épületek termelési értéke volt a legmagasabb, a 2016. évi érték 779,6 Mrd Ft-ot, a 2019. évi pedig 1 731,4 Mrd Ft-ot tett ki. (ÁSZ, 2021, KSH, 2021m)

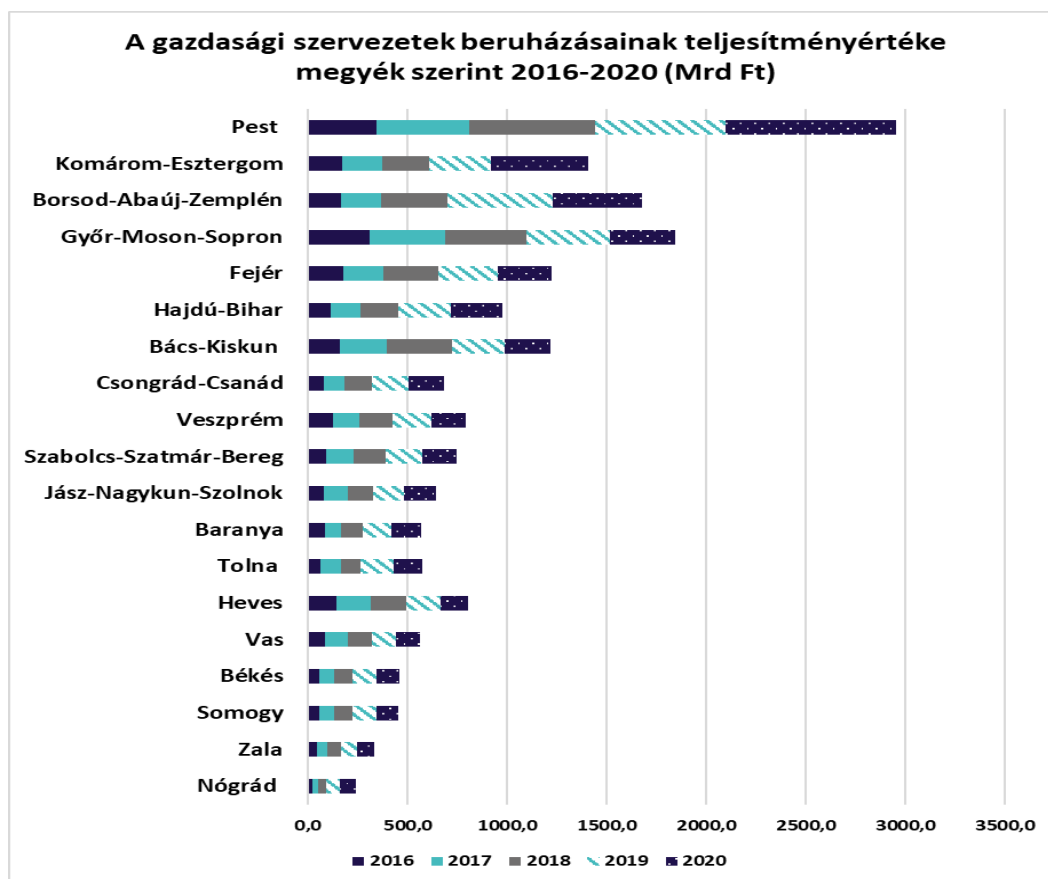
2020-ban az uniós forrásokból finanszírozott infrastrukturális fejlesztések visszaestek, miközben az üzleti szféra által megvalósított irodaházak, logisztikai csarnokok és kereskedelmi egységek beruházásai, továbbá a háztartások lakásépítkezései tovább bővültek. A gépberuházásokra a nemzetközi gazdasági visszaesés is számottevő hatást gyakorolt, mivel a beruházások nagyobb része importból a feldolgozóiparban valósult meg. (KSH, 2021a)

Az elemzett időszakban a gépberuházásoknak az építési beruházásokhoz képesti alacsonyabb emelkedése nemzetgazdasági kockázatot vetíthet előre, mert a megvalósuló építési beruházások következtében létrejövő nagy fenntartási igényű épületek a fenntarthatóságot veszélyeztethetik. Nem hagyható azonban figyelmen kívül a kockázat értékelése során, hogy építési beruházásként veszik számba az épületeken elhelyezett napkollektorokat, napelemeket és épületszigeteléseket is, amelyek viszont a megújuló energiaforrásokat és az energiahatékonyságot növelik.

Miközben az építőipari beruházások – nagy anyagfelhasználásukra tekintettel – a fenntarthatósági célok ellenében fejtik ki hatásukat, addig az épületfelújítások jelentős hányada az energiamegtakarítás érdekében történt, ami a fenntarthatóság irányába való elmozdulást jelentett. Az építési beruházások arányának a jövőbeli további emelkedése azonban – a technológiai fejlődésre nagyobb hatást gyakorló gépberuházások folyamatosan csökkenő aránya mellett – a termelékenység, az innováció és ennek következtében a versenyképesség háttérbe szorulásának kockázatát jelezheti.

A beruházások **területi eloszlását** az elemzett időszakban a 5. ábra mutatja be. Az adatok a 2020. évi legmagasabb beruházási teljesítményérték szerinti csökkenő sorrendben követik egymást.

5. ábra

Területi eloszlásban Nógrád és Zala megye rendelkezett a legalacsonyabb beruházási teljesítményértékkel, de mindkét megyében az elemzett időszak minden évében egyre javult a beruházási teljesítmény. Ez összefüggésben állt azzal, hogy ezekben a megyében a kutatófejlesztő helyek száma az országos átlagot meghaladó ütemben nőtt, ami javította a beruházások telepítésének feltételeit. A megyék között Pest megyében volt minden évben a legmagasabb beruházási teljesítmény. Öt megye – Pest, Győr-Moson-Sopron, Fejér, Komárom-Esztergom és Borsod-Abaúj-Zemplén – minden évben az országos átlag fölött teljesített. Bár 2016. évben Veszprém, 2016-2017. években pedig Heves megye is átlag feletti teljesítést nyújtott, de a további években átlag alattivá váltak. Hajdú-Bihar megye 2019-2020. években az átlag fölé került. Bács-Kiskun megye teljesítménye pedig csak a 2020. évben maradt átlag alatti szinten. Borsod-Abaúj-Zemplén megye a 2018-2020. évek beruházási teljesítményének köszönhetően fejlődött dinamikusabban. A legalacsonyabb beruházási teljesítménnyel rendelkező megyék között Somogy, Békés, Zala és Nógrád megye állandónak volt tekinthető.

A bruttó hozzáadott értékhez képest a beruházási teljesítmény aránya az országos átlag (49,5%) felett növekedett 2016-ról 2019-re Somogy, Tolna, Borsod-Abaúj-Zemplén, Nógrád és Hajdú-Bihar megyékben. Nem érte el a beruházásoknak a bruttó hozzáadott értéken belüli arányának emelkedése az országos átlagot Pest, Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Vas, Fejér, Komárom-Esztergom, Zala, Baranya, Heves, Szabolcs-

Szatmár-Bereg és Bács-Kiskun megyékben. Az országos átlag közelében alakult Jász-Nagykun-Szolnok megyében a beruházási teljesítményérték és a hozzáadott érték arányának elemzett időszaki növekedése, ami 49,6% volt. (KSH, 2021r)

Mind a beruházási teljesítményen belüli terjedelem – azaz a legkisebb és a legnagyobb beruházási teljesítményérték különbsége –, mind a szórás és relatív szórás mutatószámai azt támasztják alá, hogy a területi különbségek csak 2019. évben csökkentek minimálisan, minden más évben növekedett a területi egyenlőtlenség. (KSH, 2021d,e) A KSH által számolt koncentrációs index is azt jelzi, hogy a koncentráció 2019. évi kismértékű csökkenést követően, 2020-ban ismét erősödött, és elérte az időszak legmagasabb értékét.

Budapest beruházási teljesítménye az elemzett időszakban a legjobban teljesítő megyék átlagos teljesítményének közel 8-szorosa volt, ami messze meghaladja a lakosság és a munkavállalók főváros és vidék között fennálló arányát. A növekedés dinamikája is igen magas volt, így a megyék és Budapest között a beruházási teljesítményérték közötti távolság sem tudott mérséklődni. A beruházások területi egyenlőtlensége, illetve budapesti és pest megyei koncentrálódása fokozza a fejlődésbeli és munkaerőpiaci egyenlőtlenségek fennmaradásának, vagy akár fokozódásának kockázatát.

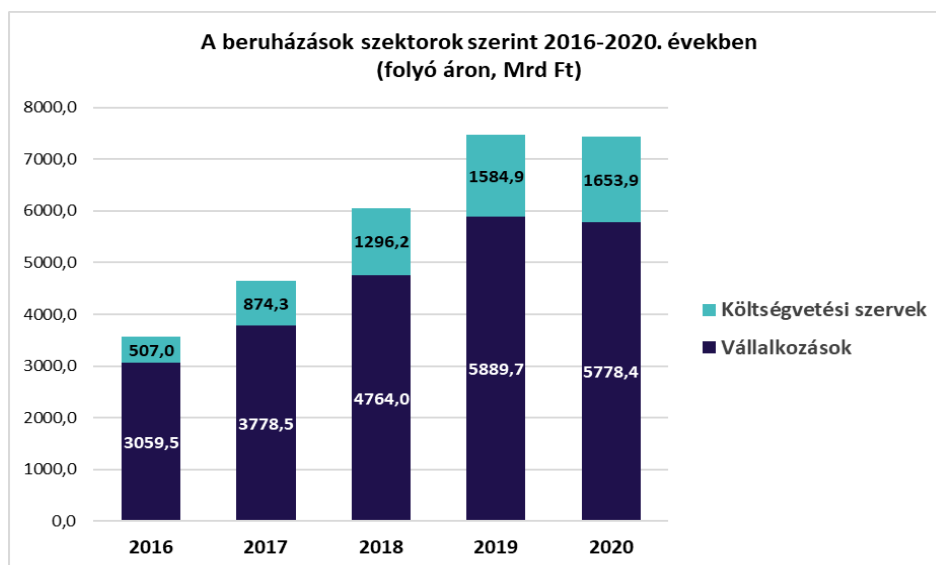
Napjainkban együtt van jelen az országban, hogy egyes területeken a munkaerőhiány miatt a beruházások a technológia fejlesztésre irányulnak, míg az alacsonyabb foglalkoztatási rátával rendelkező megyékben még lehetőség van az inaktív munkaerő foglalkoztatására.

A beruházások teljesítményértékének magasabb aránya összefüggést mutat a kutatás-fejlesztési bázisokkal. Azok a megyék élveznek a beruházásokban elsőbbséget, ahol a felsőoktatási intézmények miatt a kvalifikáltabb munkaerő nagyobb számban áll rendelkezésre. A kutatás-fejlesztésben élen járó megyékben történő beruházás koncentrálódás magyarázható egyrészt azzal, hogy ezen megyékben a felsőfokú szakképzés erőteljesebb jelenléte figyelhető meg. Másrészt jelentős ipari beruházási tevékenységek érdemi változásokat eredményezhetnek a vállalkozások K+F tevékenységében.

A beruházások **szektorok szerinti összetétele** a beruházási teljesítmények vállalkozások és a költségvetési szervek közötti megoszlását jelenti¹.

A vállalatok és költségvetési szervek között a beruházások teljesítményértéke a 6. ábra szerint oszlott meg az elemzett időszakban:

6. ábra

Forrás: KSH, 2021f,1 alapján ÁSZ szerkesztés

¹ A KSH által készített statisztikai adatok a vállalkozások között a GFO 1, 2, 7 kategóriáit veszi számba, a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások adataiból, míg a költségvetési szervek között a GFO 3 kategória, azaz a költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek szerepelnek. Vagyis a kormányzati szektorba sorolt állami irányítású vállalatok beruházási teljesítménye a vállalatok adatai között jelenik meg.

A 2016. év végére a költségvetési szervek beruházási teljesítménye 63,0%-kal, míg a vállalkozások teljesítménye 8,4%-kal esett vissza az előző évhez képest. A vállalkozások beruházásainak visszaesését a nagyvállalati, 250 fő és afeletti létszámot foglalkoztató kör beruházásainak alacsony volumene okozta, amelyen belül a 15%-os visszaesés az állami tulajdonú vállalkozások alacsony beruházási teljesítményére vezethető vissza az EU finanszírozta projektek csökkenése miatt. Az önkormányzati alrendszer területén az infrastrukturális, szociális és oktatási, míg a központi alrendszer területén elsősorban a közigazgatási, egészségügyi és oktatási beruházások csökkentek. (KSH, 2017)

A kedvező konjunkturális környezet, valamint az 2014-2020-as uniós ciklus forrásainak hatására a 2016. évi visszaesését követően a 2017-2019. években mind a vállalati, mind az állami beruházások jelentősen emelkedtek. (KSH, 2021d,e) Az olcsó kamatkörnyezet és a bériáramlás miatt megnövekvő kereslet kapacitásaik bővítésére ösztönözte a vállalkozásokat, amelyek finanszírozásban az uniós és kormányzati források mellett az anyavállalati hiteleknek, a kkv szektor növekedési hitelprogramjainak, a nagyvállalatok növekedési kötvényprogramjának, valamint a lakossági ingatlanhiteleknek volt meghatározó szerepe.

A vállalkozások esetében a 2020. év – a járvány miatt kialakult bizonytalan gazdasági helyzet következtében – az előző évhez képest visszaesést hozott. A költségvetési szervek még a 2020. évi veszélyhelyzet idején is, bár a korábbinál kisebb ütemben növelték beruházásaikat. Ezzel részben (62,0%-ban) kompenzálták a vállalkozások visszaeső teljesítményét. Az 50 fő feletti vállalkozások 2016-ban az összes beruházási teljesítmény 57,1%-át adták, a költségvetési szervek beruházásai 9,5%-ot tettek ki. Az arány folyamatosan eltolódott a költségvetési szervek beruházásainak aránynövekedése irányába, 2020-ban a vállalkozások aránya 53,6% volt, miközben a költségvetési szervek részesedése 15,3%-os lett.

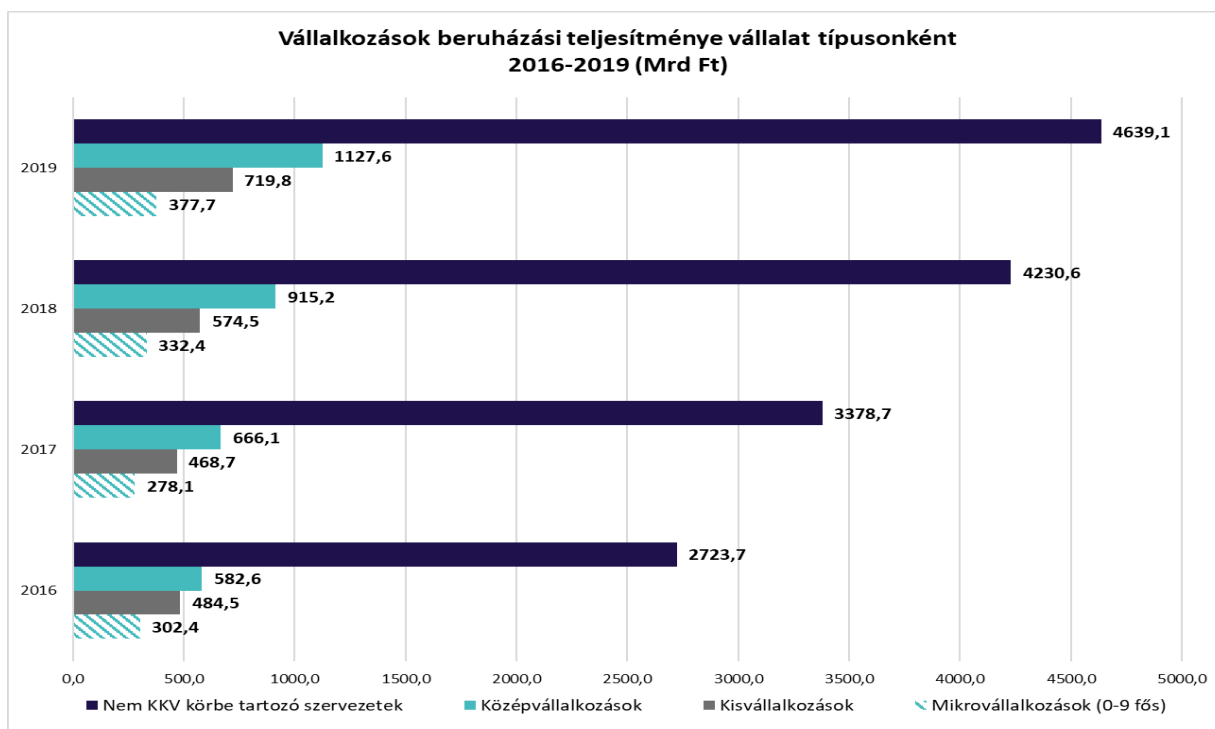
Az elemzett időszakban a vállalkozások beruházásait elsősorban a nagyvállalkozások, és emellett a feldolgozóipari multinacionális vállalkozások határozták meg, ahol a beruházások változásának üteme kiegyensúlyozottabb volt a költségvetési szervek beruházásaihoz képest. A költségvetési szervek beruházásait erős ciklikusság jellemezte, mivel elsősorban az uniós finanszírozás befolyásolta a beruházási volumen alakulását. (KSH, 2020)

Az állami beruházások túlnyomó részének az uniós forrásokból történő finanszírozása kockázatot jelent, mert azok ciklikussága miatt csökken az állami beruházások kiegyenlítő szerepének érvényesíthetősége a beruházások GDP-re gyakorolt hatásában. Ezt mérsékli az uniós projektek hazai forrásokból történő megelőlegezése. Indokolt arra törekedni, hogy megfelelő fejlesztési tartalékok képzésével az államnak legyen lehetősége az uniós források szűkös rendelkezésre állása esetén is optimális mértékű beruházási tevékenységet folytatni a GDP növelése érdekében.

Egyes közgazdasági elméletek szerint az Európai Unió forrásából finanszírozott állami beruházások elvonhatják a forrásokat a GDP alakulására nagyobb hatást gyakorló magánszektorbeli beruházásoktól, ezért különös figyelmet szükséges fordítani az állami beruházások hatékonyságának értékelésére, az optimális beruházási arányok érvényesítésére.

2017-től a nagyvállalatok, 2018-tól a kkv kör is növelni tudta beruházásait. A nagyvállalati kör beruházásainak bővülése mögött zöld mezős beruházásokként a gépjárműipar területén a külföldi érdekeltségű vállalatok és hazai beszállítók kapacitásbővítése, a külföldi érdekeltségű vállalkozások és hazai beszállítók fejlesztései, valamint az állami tulajdonú társaságok uniós finanszírozású projektjei álltak. A költségvetési szervek beruházásai a rend- és határvédelem, a fekvőbetegellátás és a felsőoktatás területén emelkedtek. A települési önkormányzatok jellemzően uniós finanszírozásból megvalósuló kulturális, úthálózatfejlesztési, sporttevékenység támogatási, szociális és köznevelési célú beruházásokat hajtottak végre. A költségvetési szervek beruházásai között 2019-től újként a hulladékkezelési beruházások jelentek meg. 2020-tól a költségvetés központi alrendszerének beruházásai a hon- és az árvízvédelmi célokkal bővültek. (KSH, 2018, 2019a, 2020, 2021a).

Nemzetgazdasági szinten a társaságok mérete alapvetően meghatározta a beruházási teljesítményt, amit a 7. ábra mutat be:

Forrás: KSH, 2021g alapján ÁSZ szerkesztés

A legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások a közép vállalkozások és a nem kkv körbe tartozó szervezetek közé sorolhatók. A kis- és középvállalkozási kategóriába a KSH több vállalkozási kategóriát sorol, amelyekenél a beruházási teljesítményértéket becsléssel határozza meg.

A nagyvállalkozások súlya a beruházási teljesítményben a 2017. évi 70,5%-ról enyhén mérséklődött, de még 2019. év végére is a beruházási teljesítmény közel 2/3-a volt. A legalább 50 főt foglalkoztató középvállalkozások mellett az elemzett időszak minden évében a beruházási teljesítmény közel 15%-át adták, így a két vállalkozási kategória a teljes beruházásállományon belül több mint 80%-os részarányt képviselt. A kkv-szektorban bekövetkezett növekedés egyik oka volt, hogy az MNB kiterjesztette a Növekedési és Hitelprogramot (NHP) és elindította a Piaci Hitelprogramot (PHP), amit a későbbi években is folytatott, így javította a kkv-szektor hitelhez jutásának lehetőségeit.

A vállalkozások beruházásai területén a multinacionális nagyvállaltok túlsúlya miatt magas az importbeszerzések aránya, ami az árfolyamkockázat következtében kedvezőtlenül érintheti a fizetési mérleg alakulását. Ennek ellensúlyozására továbbra is indokolt működtetni a hazai kisvállalkozások beruházásainak állami ösztönzőit és kedvező hitelfelvételi lehetőségeit annak érdekében, hogy beruházásaikat – lehetőség szerint – hazai beszerzésekből, valamint hazai tőkebevonással valósítsák meg.

2. A fenntarthatósági szempontok érvényesülése a beruházásokban

Hazánk Alaptörvénye² is megfogalmazza a fenntartható fejlődés elveinek, jogainak és kötelezettségének biztosítását, mint a jövő nemzedéke számára biztosítandó alapvető jogot. Magyarországon 2010 óta külön bizottság, a Fenntartható Fejlődés Bizottsága (FFB) foglalkozik a környezetvédelem, a természetvédelem, a klímapolitika és a környezetegészségügyi területeken túlmutatóan a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos területekkel. A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács (NFFT) a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos tanácsadói szerepet tölt be az Országgyűlés független szerveként. (Parlament, 2019).

² Nemzeti hitvallás, P). cikk (1) bekezdés, 38. cikk (1) bekezdés

Az ENSZ a 2015. évben új, integrált fenntartható fejlődési és fejlesztési keretrendszert fogadott el, az AGENDA 2030-at, amelynek célja a szegénység megszüntetése, az egyenlőtlenségek leküzdése, földünk környezeti rendszerének megóvása. A keretrendszer minden ország és régió számára célokat és feladatokat határozott meg (SDG). Az AGENDA 2030 a 17 db egymásra épülő fenntartható fejlesztési céljához 169 feladatot rendelt. A keretrendszeren belül fő célként határozták meg többek között az ellenállóképes infrastruktúra kiépítését, az inkluzív és fenntartható iparosítás támogatását, az energiahatékonyság fokozását, valamint az innováció ösztönzését. (KSH, 2019a) A fenntarthatósági szempontok közül a járványt követően felértékelődött az egészségügy, az oktatás, a munkaerőpiac és a digitalizáció szerepe. (MNB, 2021a)

2.1. A fenntartható fejlődés elemzés által kiemelt céljai és érvényesülésük

Az AGENDA 2030-ban sorszámmal meghatározott fenntartható fejlődési célok közül az elemzés a következő célok érvényesülését értékeli kiemelten a magyar beruházási tevékenységben, arra való tekintettel, hogy ezen célokhoz kapcsolódó beruházások gyakorolnak napjainkban erőteljes hatást hazánk fenntarthatósági szempontú, egyúttal a versenyképességet fokozó gazdasági előrehaladására.

3. CÉL: AZ EGÉSZSÉGES ÉLET BIZTOSÍTÁSA ÉS A JÓLLÉT ELŐMOZDÍTÁSA MINDEN KOROSZTÁLY VALAMENNYI TAGJÁNAK

Az egészséges életmód nem csak az egyén egészségének hosszú távú megőrzése szempontjából kiemelt jelentőségű, de a jövő generáció életkilátásainak, ezáltal a fenntartható fejlődésnek is alapfeltételét jelenti. Az egészséges élet társadalmi vetülete is kiemelkedő az egészségügyi ellátás költségvetést terhelő aspektusa miatt. A Semmelweis terv, mint stratégia dokumentum rögzíti, hogy a hatékonyan, technikailag magas színvonalon működő egészségügyi ellátórendszer területi elhelyezkedéstől függetlenül biztosítja a társadalom minden tagja számára az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférést, miközben az egyén életminőségének javításán keresztül biztosítja a munkaképességének, így a gazdaság teljesítőképességének javítását. (Semmelweis terv, 2011) 2020 márciusa óta a járvány folyamatosan jelen van az életünkben, ami kiemelten fontossá tette az egészségügyi ellátórendszer elérhetőségét és minőségét, kiépített kapacitásait, továbbá az abban meglévő szűk keresztmetszetek felismerését és kezelését.

A hazai egészségügyet ezek tekintetében kettősség jellemzi, míg a lakosság egészségügyi sérülékenysége magas, az ellátórendszer kapacitásai kedvezőbbek a hasonló fejlettségű Visegrádi és balti országokénál. (MNB, 2021a) A kapacitásokban azonban különösen a diagnosztikai berendezések és az egészségügyi alkalmazottak tekintetében szűk keresztmetszetek is fellelhetőek. Mindezek miatt nem hagyható figyelmen kívül a magyar beruházások teljesítményének értékelése során, hogy milyen állapotban van az egészségügy tárgyi eszköz ellátottsága, azok fejlesztésére milyen hatást gyakorolt a 2016-2020. évek beruházási tevékenysége.

4. CÉL: AZ INKLUZÍV, MÉLTÁNYOS ÉS MINŐSÉGI OKTATÁS BIZTOSÍTÁSA, VALAMINT AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS LEHETŐSÉGEINEK ELŐSEGÍTÉSE MINDENKI SZÁMÁRA

Az oktatási rendszerben megszerzett iskolai végzettség hatással van a későbbi munkahelyi lehetőségekre. Elengedhetetlen a munkavállaláshoz, a tisztességes munkához és a vállalkozói tevékenységhez megfelelő tudásszinttel – beleértve a műszaki és szakmai képzettséget is – rendelkező fiatalok és felnőttek számának jelentős növelése, ami az oktatás feltételrendszerének fejlesztését igényli. A működőtőke beáramlás nagysága, a termelékenység javulása, és ezeken keresztül a GDP és a versenyképesség alakulása is nagyban függ attól, hogy a szakképzés és hiányszakmák területén milyen infrastrukturális háttér biztosítja a tanulást, illetve átképzés lehetőségét.

Az Oktatás 2020 keretrendszer szerint az oktatás elérendő célja többek között az egész életen át tartó tanulás és a változásokra jobban reagálni tudó, a világra nyitottabb oktatási és szakképzési rendszerek kialakítása, továbbá az innováció és a kreativitás fejlesztése a képzés minden szintjén, különösen a digitális kompetencia, valamint a kezdeményezőkézség és a vállalkozói készségek fejlesztése révén. A Fokozatváltás a felsőoktatásban középtávú szakpolitikai stratégia (2016) – a gazdasági versenyképesség egyik

mozgatórugójaként – a nemzetközi oktatási és kutatási térben magasan pozícionált felsőoktatási rendszer fejlesztésének igényét fogalmazza meg. A versenyképesség növelésének egyik alapfeltételét jelenti ez a fenntarthatósági célkitűzés.

6. CÉL: A VÍZHEZ ÉS SZANITÁCIÓHOZ TÖRTÉNŐ HOZZÁFÉRÉS ÉS A FENNTARTHATÓ VÍZGAZDÁLKODÁS BIZTOSÍTÁSA MINDENKI SZÁMÁRA

Ezen célhoz kapcsolódóan a víz minőségének javítása, a szennyezés csökkentése, a veszélyes vegyi és egyéb anyagok lerakásának megszüntetése és kibocsátásainak minimalizálása, a kezeletlen szennyvíz részarányának felére csökkentése, valamint az újrahasznosítás és a biztonságos újra használat jelentős mértékben történő növelése, továbbá minden ágazatban a vízhasználat hatékonyságának növelése jelenti a legfontosabb fenntarthatósági részcélokat. A Nemzeti vízstratégia célja többek között hazánk vizeinek mennyiségi és minőségi védelme, állapotának megőrzése, a klímaváltozás hatásainak mérséklése, továbbá a vizek többletéből, vagy hiányából származó káros hatások csökkentése, illetve megelőzése. (Nemzeti Vízstratégia, 2017)

Az egy főre jutó ipari teljesítmény globális növekedésével párhuzamosan az édesvíz iránti kereslet is növekszik mind a személyes, mind a mezőgazdasági fogyasztás területén. (Baranyai – Csernus, 2018) Hazánkat a háztartások részére szolgáltatott ivóvíz szempontjából a 2016-ról 2019. évre 4,2%-os növekedés jellemezte, a lakások 95%-a rendelkezik közműves ivóvízellátással. (Info tabló, 2020) Az ipari fejlődés, valamint a lakossági mobilitás szükségessé teszi a megfelelő kapacitások rendelkezésre állását, így ezen területen is indokolt a beruházások élénkítése.

7. CÉL: MEGFIZETHETŐ, MEGBÍZHATÓ, FENNTARTHATÓ ÉS MODERN ENERGIÁHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS BIZTOSÍTÁSA MINDENKI SZÁMÁRA

Az energiafelhasználás fenntarthatósága az egész világ számára problémát jelent, mert legnagyobb részben fosszilis energiaforrásokra épül, amely energiaforrások készletei végesek. A belőlük nyert energia előállítása pedig környezetvédelmi szempontból kockázatot hordoz, szén-dioxid kibocsátással jár, amely növeli az üvegházhatást, ezzel hozzájárul a globális felmelegedés fokozódásához. (Baranyai – Csernus, 2018) A szén-dioxid kibocsátás csökkentésére nyújt alternatívát a megújuló energiaforrások felhasználásának növelése.

Magyarország Nemzeti Energia és Klímaterve 2030 fő célkitűzéseit a fenntartható fejlődés dimenziói mentén a dekarbonizáció, az energiahatékonyság, az energiabiztonság, a belső energiapiac, illetve kutatás, innováció és versenyképesség területén határozta meg. (MNEK, 2017) Hazánk környezeti fenntarthatóságon belüli teljesítményét a 2020. évig az energiatermelés és felhasználás területét jellemző mutatók alapján az uniós átlagot meghaladó érték jellemezte, és energiahatékonyságunk (egységnyi energiafelhasználásra jutó GDP) elmarad az EU átlagától, miközben a megújuló energiaforrások részesedése is alacsony (MNB, 2021).

Az egyre kiéleződő energiaválság kezeléséhez és a körforgásos gazdaság kialakításához elengedhetetlen az EU átlagától elmaradó hazai energiahatékonyság javítása, amelyhez szükséges az energiahatékonysági beruházások bővítése, illetve ösztönzése.

9. CÉL: ELLENÁLLÓKÉPES INFRASTRUKTÚRA KIÉPÍTÉSE, AZ INKLUZÍV ÉS FENNTARTHATÓ IPAROSÍTÁS TÁMOGATÁSA ÉS AZ INNOVÁCIÓ ÖSZTÖNZÉSE

Az ipari termelés területén elindult egy olyan technológiai forradalom – Ipar 4.0 –, amelyben a termelési folyamatok számítógép-vezérelt rendszerekkel önállóan kommunikálnak egymással, nyomon követik a fizikai folyamatokat. A stratégia szerint az elsősorban a multinacionális cégek által alkalmazott technológiához a beszállítói pozícióban lévő kvv szektornak is alkalmazkodnia kell a magasabb hozzáadott értékű tevékenységek szerepének növekedése érdekében.

Magyarország tökevonó képessége magas, de a fejlett technológiák vállalati alkalmazása alacsony. A termelékenység emeléséhez elengedhetetlen a magyar vállalatok innovációs képességének javítása, valamint a modern technológiák széleskörű elterjedése.

A technológiai fejlődést meghatározó tényezőkben (kutatás-fejlesztési kiadások, menedzseri készségek, digitális készségek) lemaradásban vagyunk az uniós átlaghoz képest, miközben ezek a következő évtized kritikus növekedési tényezői. (MNB, 2021a) Mindezek miatt e fenntarthatósági cél értékelésekor az elemzés az innovációra és a termelékenységre, mint a versenyképesség javulásának mozgatórugóira, továbbá a szerkezetváltásra helyezte a hangsúlyt.

A fenntartható iparosításon túl – mely az 1.2. pontban részletesen bemutatásra került – az elemzés által kiemelt fenntarthatósági célokhoz közvetlenül kapcsolható ágazatok beruházási teljesítményértékének, valamint részesedési arányának 2016-2020 közötti alakulását mutatja be a következő táblázat:

2. táblázat

A kiemelt fenntarthatósági célokhoz kapcsolódó ágazatok beruházási teljesítményértéke és aránya 2016-2020											
Év	Nemzetgazdasági beruházások összesen	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légh Kondicionálás		Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladék- gazdálkodás, szennyeződésmnt.		Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység		Oktatás		Humán- egészségügyi, szociális ellátás	
		Mrd Ft	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft	%	Mrd Ft
2016	5 353,7	178,2	3,3	92,9	1,7	125,1	2,3	88,8	1,7	48,1	0,9
2017	6 826,6	222,4	3,3	106,8	1,6	116,3	1,7	162,4	2,4	85,6	1,3
2018	8 722,6	334,0	3,8	140,3	1,6	140,9	1,6	193,5	2,2	119,2	1,4
2019	10 390,5	382,0	3,7	215,9	2,1	198,4	1,9	209,4	2,0	194,1	1,9
2020	10 788,2	379,0	3,5	209,9	1,9	170,0	1,6	242,9	2,3	267,1	2,5
Összesen	42 081,6	1495,6	3,6	765,8	1,8	750,7	1,8	897,0	2,1	714,1	1,7
2020/2016 %	201,5	212,7	105,5	226,0	112,2	135,8	67,4	273,7	135,8	554,7	275,3

Forrás: KSH, 2021b alapján ÁSZ szerkesztés

Az elemzés által kiemelt fenntartható fejlődési célokhoz kapcsolható ágazatok közül a szakmai, tudományos és műszaki tevékenység ágazat növekedése messze elmaradt a hazai beruházások növekedésének átlagától. Az ágazati beruházások nemzetgazdasági beruházásokon belüli aránya is csökkent 0,7 százalékponttal, ami az innovációt érdemben befolyásoló ágazat beruházásainak visszaszorulását jelzi. A Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység ágazat beruházási teljesítményértéke az ágazat bruttó hozzáadott értékén belül 2016-ban 7,0, 2020-ban 6,6%-ot képviselt. Az elemzett időszakban ez volt az egyetlen ágazat, ahol a beruházások részesedési aránya az ágazatban jelentkező bruttó hozzáadott értékhez képest csökkenő arányt mutatott.

Az elemzett időszakban a legalacsonyabb beruházási teljesítményértékek a Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése és hulladékgazdálkodás, a Humánegészségügyi, szociális ellátás, a Szakmai tudományos és műszaki tevékenység, továbbá az Oktatás nemzetgazdasági ágazatokban jelentkeztek. Történt azonban előrelépés ezen, a fenntarthatóságot szolgáló beruházások növelésének irányába, mert az összes hazai beruházási teljesítményen belül – a Szakmai, tudományos műszaki tevékenység ágazat kivételével – az ágazatok aránynövekedése következett be. Emellett a folyóáras bruttó hozzáadott értékhez képest a beruházási teljesítmény aránya 2016-ról 2020 évre a több, mint duplájára emelkedett a Villamosenergia- gáz- gőzellátás, légh Kondicionálás (25,8-ról, 53,7%-ra), a Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmntesítés (30,7-ről 65,0%-ra) ágazatokban.

Az energiaipari beruházások (Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légh Kondicionálás ágazat) növekedési üteme kis mértékben, de meghaladta a beruházások átlagos növekedési ütemét, több mint duplájára (2,1-

szeresére) emelkedett, továbbá a beruházások összértékén belüli aránya is 3,3%-ról 3,5%-ra nőtt. Ez az energiahatékonyság növelés irányába történő pozitív elmozdulást igazolja. A növekedés mértéke azonban a területen tapasztalható állami direkt és indirekt ösztönzők számosságához és támogatási értékéhez képest kevés, melynek oka többek között az, hogy az energiahatékonysági beruházások szinte minden ágazatot érintettek, így ezeknek a beruházásoknak az értéke sok esetben más ágazatoknál jelentkezett.

A Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmegelőzés területén a beruházási érték emelkedése az ágazatnak a fenntarthatósági célok tekintetében fennálló jelentőségéhez képest 1,7%-ról 1,9%-ra való elmozdulása igen csekély, annak ellenére, hogy az ágazati bruttó hozzáadott értékhez képest a beruházások aránya több mint kétszeresére nőtt. Az ágazatban megvalósuló befektetések azonban lényegesen elmaradnak a többi ágazatot érintő beruházási értékektől, holott a befektetett tőkeállomány magas. A beruházásokon belüli alacsony arányrészesedés az ágazatban a korábbi időszakban megvalósított tárgyi eszközök felújításának késedelmét vetíti előre, ami hosszú távon veszélyeztetheti a fenntarthatósági cél irányába történő érdemi elmozdulást.

A Humánegészségügyi és szociális ellátás területén a beruházási teljesítményérték 2016. évben különösen alacsony volt (48,1 Mrd Ft), mindössze a teljes beruházási teljesítményérték 0,9%-át tette ki. Az ágazat részesedési aránya 2020-ra elérte a 2,5%-ot, ami 267,1 Mrd Ft beruházási teljesítményt jelentett. Az ágazat beruházási teljesítményének volumenindexe 5,5-szörösére emelkedett, mely dinamikában nagyrészt a járványnak volt szerepe. A Humánegészségügyi és szociális ellátás ágazatban a beruházási teljesítményérték aránya a bruttó hozzáadott értékhez képest 2020-ban is csak 13,7%-ot tett ki, ami azonban közel 4-szerese volt a 2016. évi 3,5%-nak. Tekintettel az egészségügyi ágazat társadalmi jelentőségére a beruházási érték, és annak a bruttó hozzáadott értéken belüli aránya 2020-ban is meglehetősen alacsony volt. Különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy az egészségügyi építési- és gépberuházások jellemzően drága beruházásoknak minősülnek, továbbá a járvány miatti beruházási igényeknek volt meghatározó szerepe a növekedésben.

Az Oktatás ágazatban végzett beruházások a 2016. évihez képest 0,6 százalékponttal (1,7%-ról, 2,3%-ra emelkedtek. A növekedési arány, valamint a volumenindex pozitív (2,7-szeres) elmozdulása messze meghaladta a más ágazatokban tapasztalt értékeket, de az alacsony bázis miatt mégis a beruházások elégtelenségére utal. Nem hagyható továbbá figyelmen kívül, hogy a dinamika nagyrészt a 2020. évi, a digitalizációval összefüggő járványügyi intézkedéseknek volt köszönhető. A folyóáras bruttó hozzáadott értékhez képest az Oktatás ágazat beruházási teljesítménye 2020-ban 13,2%-ot tett ki, ami a 2016. évi 6,1%-hoz képest több, mint kétszeres növekedést okozott, de így is az ágazatok között az egyik legalacsonyabb arányt mutatta.

A nemzetgazdasági beruházásokon belül az oktatás, a humán egészségügyi szolgáltatások, a szakmai, tudományos és műszaki tevékenység alacsony részesedési aránya azt támasztja alá, hogy ezen területek jövőbeni kiemelt fejlesztése, a források ágazatokba allokálása lenne indokolt a területek felzárkózása, valamint a gazdaság versenyképességének javítása, továbbá a fenntarthatósági szempontok jobb érvényesülése érdekében.

Kockázatot jelent a fenntartható fejlődés előmozdításában, hogy a lakosság egészségügyi helyzete az uniós átlag alatti, miközben az elemzett időszakban a legalacsonyabb az egészségügybe irányuló fejlesztések nagyságrendje volt. Az egészségügyi és oktatási beruházások különösen alacsony szintje azért jelent kiemelt kockázatot, mert egészséges és képzett munkaerő nélkül a működőtőke befektetések egyre kevésbé fogják hazánkat célozni.

Magyarországon 2017-2019. között az erős tőkevonzó képesség a versenyképes hazai olcsó munkakínálatnak, a kedvező adózási környezetnek, és az infrastrukturális környezet javulásának volt köszönhető. A versenyképes munkakínálat azonban egyre csökken, ezért fokozott erőfeszítéseket kell tenni az oktatási beruházások igen alacsony szintjének emelésére. Emellett pedig a szakképzett munkaerő oktatására, a technológia fejlődési igényeket kielégítő képzési struktúra megteremtésére. Ebben kiemelt szerepe lehet a Szakképzés 4.0 stratégiában 2021-től kitűzött célok érdekében elrendelésre kerülő intézkedéseknek.

2.2. Fenntarthatósági célok elérését meghatározó tényezők

Környezettudatos menedzsment

A fenntarthatóság biztosítása érdekében a szervezetek működésében egyre nagyobb szerephez kell jutnia a környezettudatos menedzsmentnek, aki a piaci célokon túl ökológiai, társadalmi szempontokat is érvényesít a gazdálkodásban. A környezettudatos menedzsmenti elköteleződés jellemzően az állami támogatásokkal és ösztönzőkkel befolyásolt multinacionális cégeknél, továbbá az állami irányítás alatt álló nagyvállalatoknál kezd előtérbe kerülni, a kis- és középvállalkozói szférában kevésbé jellemző és egyéni motivációtól függ. Az elköteleződés folyamatának gyorsításában, a szemléletformálásban az állam vállalhat szerepet.

Jelenleg a környezettudatos menedzsment leginkább az adózáshoz kapcsolódó, a szankciók elkerülését célzó jogkövető magatartással, és kevésbé a környezettudatos hozzáállással, a szemlélet kialakulásával és megszilárdulásával van összefüggésben. A környezetvédelmi és fenntarthatósági szempontok érvényre jutását az állam több, büntető jellegű adó kivetésével befolyásolja (energia adó 2018-ig, energiaellátók jövedelemadója, népegészségügyi termékadó, környezetvédelmi termékdíj, környezetterhelési díj) az ösztönzést támogató adózási feltételek kialakítása helyett. Segíthetné a fenntarthatósági célokat szolgáló rosszul megtérülő, drágább beruházások megvalósítását, ha az állam az adózási feltételeket úgy alakítaná ki, hogy a beruházás megtérülési költségeit azzal csökkentené, hogy a beruházás üzembehelyezése után nem kellene számolni a tevékenységet terhelő adókkal, vagy alacsonyabb adóval adózna a beruházást felvállaló vállalkozás, esetleg kedvezményt kapna a fizetendő adóból. Ehhez a környezeti terhelés csökkentésének nagyságrendjéhez igazodó, sávós adómérték vagy kedvezményrendszer kialakítására lenne szükség.

Fenntartható projektfenntartás

Az EU a támogatások elosztási irányelveinek meghatározásakor kiemelt figyelmet fordít a fenntarthatósági követelmények biztosítására. Ennek érdekében az Európai Unió Tanácsa a különböző alapokból nyújtott támogatások egyik legfontosabb alapelvéként fogalmazta meg, hogy *„Az alapok célkitűzéseit a fenntartható fejlődés keretében, valamint a környezet védelme és állapotának javítása céljának a Közösség általi előmozdítása keretében kell megvalósítani.”* (Európai Tanács 1083/2006/EK rendelete 17. cikk)

Hazánkban a projektek a fenntartható fejlődés céljaihoz való hozzájárulását célozza többek között, hogy az uniós támogatások esetében a 2014-2020-as programozási időszakban a klímaváltozás szempontjainak érvényre jutását a támogatások igénylésénél és nyújtásánál figyelembe kellett venni. Azon beruházások esetében, amelyek környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás hatálya alá esnek, a 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendeletben szabályozott módon kell eljárni.

A koronavírus járvány miatt kialakult válság utáni gazdasági helyreállítás időszakára vonatkozóan a Magyarország által készített helyreállítási terv (HET) 2021 május közepén benyújtásra került az EU felé, amely szerint 2030-ig a beruházások középpontjába a zöld és digitális átállás helyezése került. Ezen belül a tiszta és hatékony energiatermelés- és felhasználás, a fenntartható hulladék- és vízgazdálkodás, a kutatás és innováció, valamint az oktatásfejlesztés és a digitális infrastruktúra fejlesztése jelenik meg kiemelt célként. (HET, 2021) Az irányok tükrözik, hogy a járvány miatt kialakult válság gazdasági-társadalmi hatásainak ellensúlyozására gazdasági szerkezetváltásra van szükség. A HET-ben a források legalább 37%-át zöld beruházásokra, illetve reformokra, továbbá legalább 20%-át a digitális átalakulást támogató beruházásokra kell felhasználni. A források mielőbbi felhasználhatósága érdekében indokolt felgyorsítani az EU által megfogalmazott módosítási igények teljesítését.

A fenntarthatósági célokat szolgáló beruházások megvalósítása jellemzően költségesebb, mint más beruházásoké, így azok megtérülési ideje is hosszabb. A piaci szervezetek azonban profitorientáltságuk miatt a gyorsabban megtérülő, vagyis az „olcsóbb” beruházások megvalósítására törekszenek. Ennek a feszültségnek a csökkentésében a jövőben a technológiai fejlődés, az innováció következtében kevésbé költségessé váló beruházások játszhatnak szerepet.

Zöld közbeszerzések

Az EU a zöld közbeszerzések lebonyolításához keretszabályokat hozott létre. Ezek tartalmaznak kötelezően betartandó ágazatspecifikus jogszabályokat, például az egyes termékek, vagy szolgáltatások beszerzése kapcsán előírt energiahatékonysági minimum szabványokat. Emellett az egyes tagországok maguk döntik el, hogy az EU által meghatározott kritériumoknak milyen mértékben tesznek eleget, milyen ágazati jogszabályokat hoznak létre, illetve milyen kötelezően alkalmazandó szabványokat határoznak meg a zöld közbeszerzésekre vonatkozó szerződések esetében. (ÁSZ, 2020)

A Kbt. felhatalmazást ad a Kormány számára a környezetvédelmi, fenntarthatósági, energiahatékonysági szempontoknak a közbeszerzésben történő érvényesítése kötelező eseteinek és módjainak, a közbeszerzés kötelező alkalmazása előírásainak meghatározására. A zöld közbeszerzések jogszabály szintű részletes szabályozására azonban a Kbt. hatályba lépése óta nem került sor.³ (ÁSZ, 2020) Ennek ellenére, a pályázati kiírások sok esetben tartalmazzák a zöld közbeszerzésekkel kapcsolatos elvárásokat, így módon támogatják a környezet terhelésének mentesítését a jogi szabályozás elkészültéig.

Magyarországon – 2021. szeptember 1-jétől – a környezetvédelmi előírások teljesülését a Fenntartható Magyarorszáért program keretében a Közbeszerzési Hatóság által kiadott Környezetvédelmi Közbeszerzési Etikai Kódex támogatja. A dokumentum irányutatást ad a közbeszerzési eljárások ajánlatkérői, illetve az általuk bevont, vagy a nevükben eljáró személyek számára a közbeszerzési eljárások során a környezetvédelmi célkitűzések érvényre jutásának biztosításához. Kitér a zöld közbeszerzések, a körforgásos gazdaság, a hulladéktermelés, valamint az energiafelhasználás-, a vízfelhasználás-, továbbá a széndioxid kibocsátás csökkentés területére.

Helyspecifikus szempontok

Az Európai Unió Tanácsa 2019. május 30-i Cselekvési terve a környezeti fenntarthatósági fordulat céljai között területhasználati reformokat határozott meg. Ebben kitért többek között a biológiailag aktív területek csökkenésének megállítására. Ezzel a beruházások megvalósításának hangsúlyát a zöld mezősről a barna mezős beruházások irányába kívánja eltolni, továbbá kiemelt figyelmet fordít többek között a városi zöldterületek fejlesztésére. (Parlament, 2019)

A zöldmezős beruházások növelése ellentmond a fenntartható fejlődés céljainak, mivel az így létesített ipari- és lakóterületek növekedése jórészt szántóföldi művelésből kivont területeken történik. A fenntartható fejlődés szempontjából figyelemre méltó, hogy Magyarországon 2016-2020. években lineárisan emelkedett a művelés alól kivont területek nagysága, a 2016. évi 1 915,8 ezer hektárról a 2020. évi 1 984,3 ezer hektárra, közel 70 ezer hektárral. Napjainkra ez az összes földterület (9 303,4 ezer ha) több mint ötödét teszi ki. (KSH, 2021h) A művelés alól kivont területek növekedését gyakran a napelem parkok növekvő területen történő megvalósítása okozta, amely akár árnyékolókra, parkolókra, gazdasági és egyéb épületekre is kihelyezhető lenne. Míg az aktív területektől történő területelvonás a mezőgazdasági gazdálkodás mérlegét negatív irányba mozdítja el, addig a területen megvalósított napelem parkok a zöld energiatermeléssel hozzájárulnak a fenntartható fejlődés céljainak megvalósításához. A zöldmezős beruházások fenntarthatósági szempontú kedvezőtlen hatása a barnamezős beruházások előnyben részesítésével, valamint egyéb, már beépített területeken történő elhelyezéssel javíthatók a jövőben. Ilyenek például a már megépített ipari parkok betelepítése, vagy újként azok barnamezős beruházásként való kialakítása.

Magyarországon hozzávetőlegesen 12 ezer hektárnyi terület került barnamezős területként nyilvántartásba vételre. Ezek a területeken a korábban kialakult, a mai előírásoknak nem megfelelő koncentrációjú szennyezettség előfordulhat, emiatt a terület hasznosítása előtt általában szükséges annak megtisztítása. A Kormány a 2014-2020 programozási időszakra rendelt forrásokból a barnamezős területek rehabilitációja és kármentesítés, szennyeződés mentesítés céljából a TTOP programon belül nyújtható támogatási lehetőséget rendeletben szabályozta, ösztönözve ezzel a barnamezős beruházások terjedését. A fenntarthatóság biztosítását célzó, a következő időszakra hatást gyakorló kormányzati ösztönző

³ A Kbt. 73.§ (4) bekezdése az ajánlat, illetve részvételi jelentkezés érvényességi kellékeként három környezetvédelmi követelményt nevesít (Kbt. 4. melléklete.), valamint a környezetvédelmi feltételekre a Különleges szerződés teljesítési feltételek meghatározásánál is kitér (Kbt. 132. § (1) bekezdés)

intézkedésként említhető a barnamezős beruházások élénkítésére, magánszemélyek részére a központi költségvetés terhére 2021. szeptember 1-jétől a 444/2021. (VII. 23.) Korm. rendelet alapján a rozsdáövezeti akcióterületen létesített lakóingatlanban kialakított lakások vásárlásához kapcsolódó adóvisszatérítési támogatás.

2.3. Helyzetkép a K+F+I és a termelékenység alakulásáról

Magyarország – a 2020. évi értékelés alapján – az EU mérsékelt innovátorok csoportjába tartozik, az összesített innovációs mutató értéke az uniós átlag 66,4%-a volt 2019-ben. (Európai Bizottság, 2020) Hazánk a GDP közel 1,5%-át – több mint 700 Mrd Ft-ot – fordított innovációs célokra a 2019. évben. (KSH, 2019b) Kormányzati célként jelent meg az elemezett időszakban, hogy hazánk is csatlakozzon a jelentős innovátorok csoportjához, amely hozzájárulhat a járvány miatt kialakult válság hatásainak ellensúlyozásához, valamint a versenyképesség javításához.

A 2020. év végén több, mint 34 ezer szabadalom volt érvényben, amely 56,4%-kal meghaladta a 2015. évi értéket. Emellett azonban figyelemre méltó, hogy a 2015. évről a 2020. évre a nemzeti úton tett szabadalmi bejelentések számában közel 30%-os visszaesés volt megfigyelhető annak ellenére, hogy ezen adat tartalmazza a nemzeti úton benyújtott európai szabadalmakat is. (KSH, 2021k) Ez az innovációs mutató egyik tényezőjének kedvezőtlen alakulását jelzi.

Hazánkban – hasonlóan az EU tagállamaihoz – előtérbe kell helyezni a beruházások magas színvonalú végrehajtása mellett a termelékenység növelésére irányuló reformokat. (Országjelentés, 2019) A hazai termelékenységi, hatékonysági mutatók jellemzően elmaradnak a fejlett uniós országok átlagától. (MNB, 2020) A termelékenység javításában hazánkban a munkatermelékenység növekedése, az innováció hatása, továbbá a digitalizáció hatékonysága játszhat szerepet, mivel a foglalkoztatás további érdemi bővülésére nem lehet számítani. Az innováció mérséklődése a beruházási ráta visszaesését és/vagy mérsékelt szinten való stabilizálódását, az oktatás színvonalának stagnálását vonhatja maga után, amely a tőkeintenzitás és így a termelékenység lassabb emelkedése irányába hat. A termelékenység növelésének másik módja a szakképzett munkaerő hiányának enyhítése, azaz a szakképzés rendszerében a piacképes, legfrissebb technológiai ismeretek átadása, a digitalizációs készségek fejlesztése, az innovativitás bátorítása. Az egészségügyre fordított kiadások emelkedése ugyancsak maga után vonhatja a termelékenység növekedését azzal, hogy a munkavállalók egészségi állapota javul.

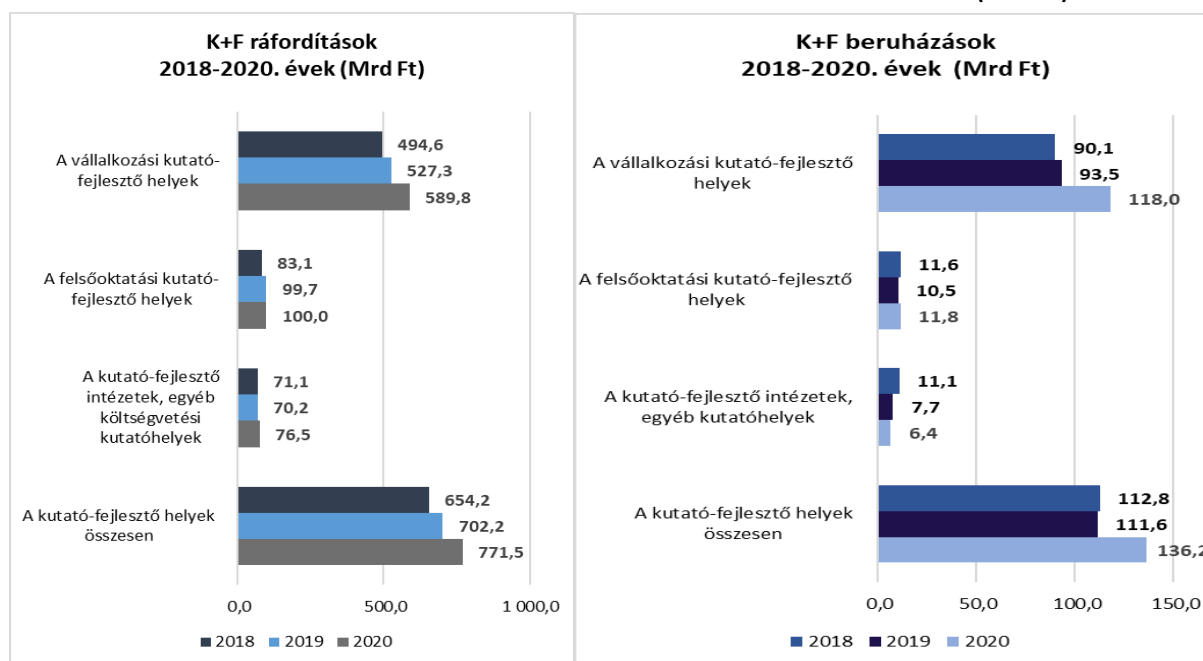
A hosszú távú képzésre fordított erőforrások értéke alig emelkedett az elemzett időszakban, míg a 2016. évben a vállalkozások a havi munkaerő költség 3,5%-át, addig 2018. évben 3,7%-ot fordították a képzésre (ÁSZ, 2021)

Magyarországon a 2020. évben 3 662 kutató-fejlesztő hely működött, amely a 2016. évhez képest 34,3%-os pozitív elmozdulást jelentett. A kutatás-fejlesztés területén a vállalkozási kutatófejlesztő helyek száma – 72,8%-kal emelkedve – 2020-ra átvette a felsőoktatási kutatóhelyek 2016-ban jellemző vezető szerepét. (KSH, 2021l) Ezzel az elemzett időszakban a vállalkozói szektor nemzetgazdasági szinten a kutatás-fejlesztés egyik fő mozgatórugójává vált. A vállalkozói kutatófejlesztő helyek számában történt ugrásszerű fejlődést az uniós és hazai támogatások kedvező hatása generálta, ami pozitív hatással lehet a technológiai fejlődésre, ezáltal javíthatja a fenntartható fejlődés céljainak elérése irányába történő előrelépést.

A kutatófejlesztő helyek számát tekintve 2020-ban négy megye, Hajdú-Bihar, Csongrád-Csanád, Győr-Moson-Sopron, illetve Baranya megye járt az élen, esetükben 2016-2020. között 10-76%-os növekedés volt jellemző. Ezzel szemben azon megyék, amelyekben a 2016. évben legalacsonyabb számban működtek kutató-fejlesztő helyek – Békés, Nógrád, Jász-Nagykun-Szolnok megye – jelentős, 88,9-141,2% növekedést értek el. Tolna megye a 2016. évi legalacsonyabb 12 kutató-fejlesztő helyről 3-szorosára növelte kutatóhelyeinek számát, ezzel a legdinamikusabban fejlődő megye volt. (KSH, 2021l) A kutató-fejlesztő helyek száma ennek hatására országosan kiegyenlítettebbé vált, megteremtve ezzel a beruházások területi eloszlása egyenletesebbé tételének egyik feltételét.

A KSH által a K+F tevékenység esetében 2018-tól a kimutatott beruházások tartalmazzák az immateriális javak beszerzésére fordított összegeket is, e módszertani változás miatt az adatok korlátozottan összehasonlíthatóak az előző időszak adataival, ezért a kutatás-fejlesztés ráfordításait és beruházásait az elemzés 2018-2020. évekre mutatja be a következő ábrában.

A K+F ráfordítások⁴ és K+F beruházások alakulása 2018-2020. években (Mrd Ft)

Forrás: KSH, 2021n adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A K+F tevékenységek ráfordításai minden típusú kutató-fejlesztő hely esetében a kormány ösztönző tevékenységének köszönhetően az elemezett időszakban folyamatosan növekedtek. A különböző típusú kutató-fejlesztő helyek beruházásai azonban ettől eltérően alakultak. Míg 2018 és 2020 a K+F ráfordítások minden kutató-fejlesztő hely esetében folyamatosan növekedtek, addig a K+F beruházások esetében a kutatóintézetekben és egyéb költségvetési kutatóhelyeken a beruházások csökkentek, a felsőoktatási kutató-fejlesztő helyeken stagnáltak, a vállalkozásoknál működtetett kutató-fejlesztő helyeken pedig növekedtek, ami 2019-ről 2020-ra intenzívebbé vált. Ez azt igazolja, hogy a tőkejavak létrehozása leginkább a versenyszférában végzett kutató-fejlesztő tevékenységhez kapcsolódik.

Az állam támogatáspolitikájában a kutatás-fejlesztés és innovációs tevékenység terén kiemelkedő szerepet játszik a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési Innovációs Alap (NKFIA), amelynek célja megteremteni a magyar gazdaság és társadalom versenyképességét és jövedelemtermelő képességét biztosító tudásalapú társadalmat. Biztosítja továbbá a fejlesztésre és az innovációra épülő, fenntartható társadalmi és gazdasági fejlődést és munka helyteremtést szolgáló növekedés finanszírozási feltételeit. A finanszírozás iránya kiterjed az alapkutatások eredményeire épülő alkalmazott kutatások és kísérleti fejlesztések támogatására egyaránt. A finanszírozás a rendelkezésre álló hazai (pl. innovációs járulék) és uniós operatív programokból származó források felhasználásával történik. A hazai források jellemzően egyes önálló programokhoz, továbbá gyakran az uniós operatív programok önrészenek előfinanszírozásához kapcsolódnak. A programok célja a nemzetközileg is kiemelkedő, innovatív folyamatokat megalapozó eredmények elérése.

Az állami költségvetés K+F előirányzata terhére teljesített kifizetések 2016-tól 2018-ig csökkentek (évi 140,0 Mrd Ft-ról 129,5 Mrd Ft-ra), 2019-ben stagnáltak, majd 2020-ban erőteljesen emelkedtek (256,5 Mrd Ft-ra). A támogatások ugrásszerű megnövekedése tükrözi a gazdasági irányítás K+F tevékenységgel kapcsolatos – a versenyképesség növelésére irányuló – szándékát és gyakorlatát.

Az elemzett időszakban az állam 791,3 Mrd Ft-tal támogatta a K+F tevékenységet a versenyképesség növelése érdekében, amelynek közel harmadát a 2020. évben fizette ki.

⁴ Tartalmazza a tudományos fokozattal rendelkezők tiszteletdíjára, illetménykiegészítésére, valamint az ösztöndíjakos illetményére költségvetési forrásból kifizetett összegeket. A ráfordításadatok nem tartalmazzák az amortizációt.

3. A magyar beruházások szabályozási környezete

3.1. Az Európai Unió és a hazai beruházási stratégiák, programok céljai

Az AGENDA 2030 keretstratégiában megfogalmazott, a jelen elemzésben érintett területekhez kapcsolódó célok a különböző Európai Unió és hazai stratégiákban és szakpolitikákban tükröződnek (EU2020, NFFS, OFTK, valamint a Partnerségi megállapodás – kohéziós politika). A stratégiák és programok céljainak, célrendszerének, prioritásainak kapcsolódási pontjait a [1. melléklet](#) mutatja be részletesen.

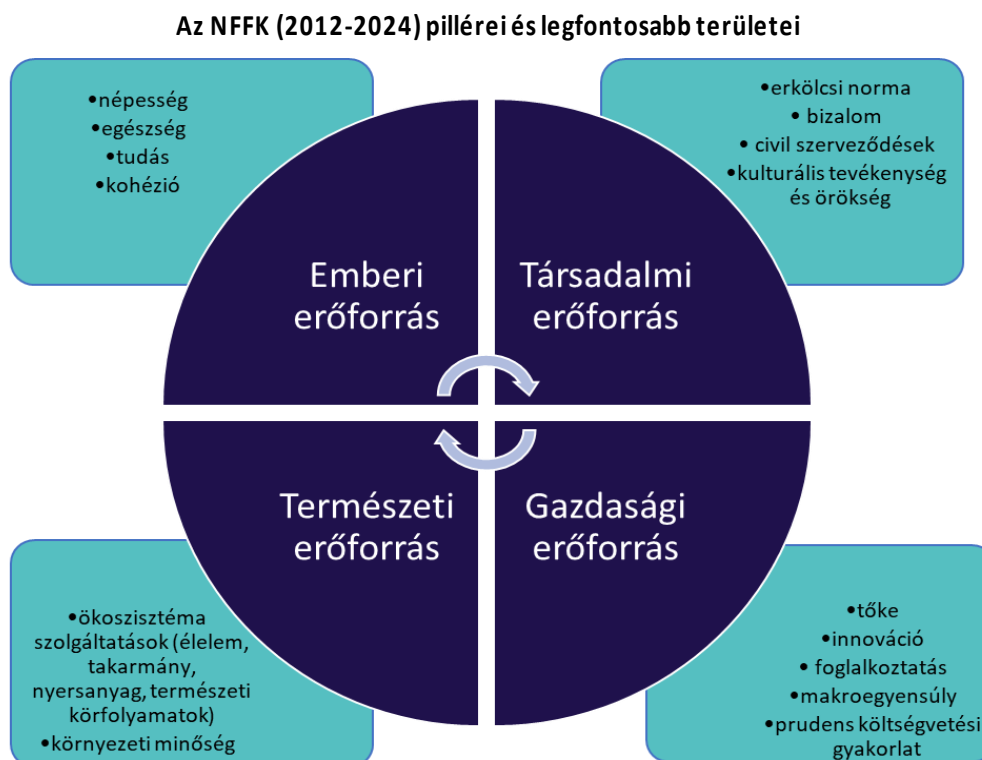
Az EU2020 stratégiája három fő prioritást fogalmazott meg, melyhez öt fő célterületet rendelt. A stratégia fő prioritásait, a célterületek és a kiemelt kezdeményezések részletezett tartalmát a [2. melléklet](#) rögzíti.

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024

Magyarország az AGENDA 2030-ban foglalt SDG keretstratégiában meghatározott irányelveket is magába integráló, a fenntartható fejlődést meghatározó, 18/2013. (III. 28.) OGY határozatban megalkotta a Keretstratégiáját, a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiát (továbbiakban: NFFS). A stratégiában meghatározott fenntarthatósági célok a 9. ábrában bemutatott négy kiemelt pillérré épülnek.

Az NFFK pilléreit és legfontosabb területeit szemlélteti a következő ábra:

9. ábra

Forrás: az NFFS alapján ÁSZ szerkesztés

A négy területen összességében 34 stratégiai cél ([3. melléklet](#)) és 77 teendő (alcél) került meghatározásra a 2013-2024-ig terjedő időszakra. A célok elérésére tett intézkedések által elért eredmények megítélésében, követésében, mérésében az NFFS-ben meghatározott 16 indikátor nyújt segítséget.

Magyarország Nemzeti Energia és Klímaterve az NFFS-hez hasonlóan a politikai, gazdasági, környezeti és társadalmi tényezőkhez való illeszkedést szem előtt tartva határozta meg a fejlődési irányokat. A terv fő célkitűzéseit, szakpolitikáit és intézkedéseit tartalmazó áttekintő táblázat az energiaunió öt dimenziója mentén (dekarbonizáció, energiahatékonyság, energiabiztonság, belső energiapiac, illetve kutatás, innováció és versenyképesség) 13 indikátor segítségével mutatja be a 2030. évre meghatározott célokhoz viszonyított 2017. éves helyzetképet. (MNEK, 2017)

Nemzeti Fejlesztés 2030 – az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)

Az OFTK, mint a 2014-2020. éveket átfogó stratégiai dokumentum a megfogalmazott fejlesztéspolitikai elvek és célok alapján jelöli ki a gazdasági, társadalmi, természeti és humán területen elérendő nemzeti prioritásokat, szakpolitikai súlypontokat. A nemzeti prioritások 2014-2020 évekre vonatkozó középtávú tervekhez, különböző fejlesztési területekhez kapcsolódtak, amelyek szerepet játszottak a költségvetési időszakban rendelkezésre álló – a kohéziós politikában és az EU2020 Stratégiában megfogalmazott – célokhoz igazodó források allokációjában. A nemzeti prioritásokat, s az azokhoz kapcsolódó szakpolitikai súlypontokat az [4. melléklet](#) részletezi.

Az OFTK egyaránt kapcsolódik a kiemelt nemzeti stratégiai és a szakpolitikai dokumentumokhoz, valamint az EU2020 Stratégiához és a 2014-2020. közötti támogatáspolitikai keret céljait rögzítő dokumentumokhoz. Utóbbival megalapozza a Partnerségi Szerződést és az operatív programokat. A kohéziós politikák szorosan kapcsolódnak az EU2020 stratégiában megfogalmazódó célok megvalósításához, mivel nagyrészt azok biztosítják a végrehajtásukhoz szükséges anyagi forrásokat. A kohéziós politika forrásait az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), az Európai Szociális Alap (ESZA), illetve a Kohéziós Alap biztosítja. Az ERFA célja a növekedést serkentő szektorok támogatása, a munkahelyteremtés és a versenyképesség növelése. Az ESZA-ból a humán befektetések, a foglalkoztatás és az oktatásfejlesztés kerül támogatásra, míg a kohéziós alap a környezetorientált és fenntartható fejlődés befektetéseinek finanszírozását szolgálja.

A 2014-2020-as fejlesztési időszakra vonatkozó Magyarország Partnerségi megállapodása legfontosabb kihívásként a fenntartható, magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés elérését fogalmazta meg. Ehhez kapcsolódóan öt fő fejlesztési prioritás került kijelölésre. (Partnerségi megállapodás 2014-2020)

- A gazdasági szereplők versenyképességének javítása és nemzetközi szerepvállalásuk fokozása;
- A foglalkoztatás növelése (a gazdaságfejlesztési, a foglalkoztatási, oktatási, társadalmi felzárkózási szakpolitikák által, tekintettel a területi különbségekre);
- Az energia- és erőforrás-hatékonyság növelése;
- A társadalmi felzárkózási és népesedési kihívások kezelése;
- A gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósítása.

4. A magyar beruházások támogatási forrásainak alakulása

Hazánk az EU tagjaként támogatási politikáját a közösséggel szoros összhangban alakíthatja ki. A támogatási források meghatározó részét a későbbiekben bemutatásra kerülő operatív programok képezik.

Az állami támogatáspolitikai kialakítása során a kormányzat kijelöli a támogatási célokat, meghatározza az adott időszak fontossági területeit, s meghatározza a célok eléréséhez szükséges eszközrendszert, valamint a konkrét eszközöket. (Lentner Cs. et al, 2018.) Az eszközök körébe tartoznak a pénzügyi támogatási keretek, valamint az azok igénybevételét meghatározó szabályozási környezet.

A pénzügyi eszközöket az elemzés a támogatáshoz jutás módja szerint csoportosítja, ezek alapján az egyedi döntéseken alapuló, a pályázati úton megítélt, illetve a normatív alapon járó támogatásokat veszi számba.

4.1. A beruházás-ösztönzési céllelőirányzat

A beruházási tevékenység közvetlen forrásai közé tartoznak azok a vissza nem térítendő támogatások, melyek finanszírozása egyedi kormányzati döntések alapján a beruházás-ösztönzési céllelőirányzathoz (továbbiakban BEC) történik. A BEC-ből nyújtott források kiemelt célja az elemzett időszakban a működőtelekbeáramlás szempontjából meghatározó, nemzetgazdasági jelentőségű nagyberuházások megvalósításának elősegítése, a K+F és a technológiai intenzív jellegű beruházások támogatása, továbbá a munkahelyteremtés és munkahelymegtartás ösztönzése volt.

A BEC felhasználásáról szóló 210/2014. (VIII. 27.) Korm. rendelet nevesítette a 2016. januárjától a

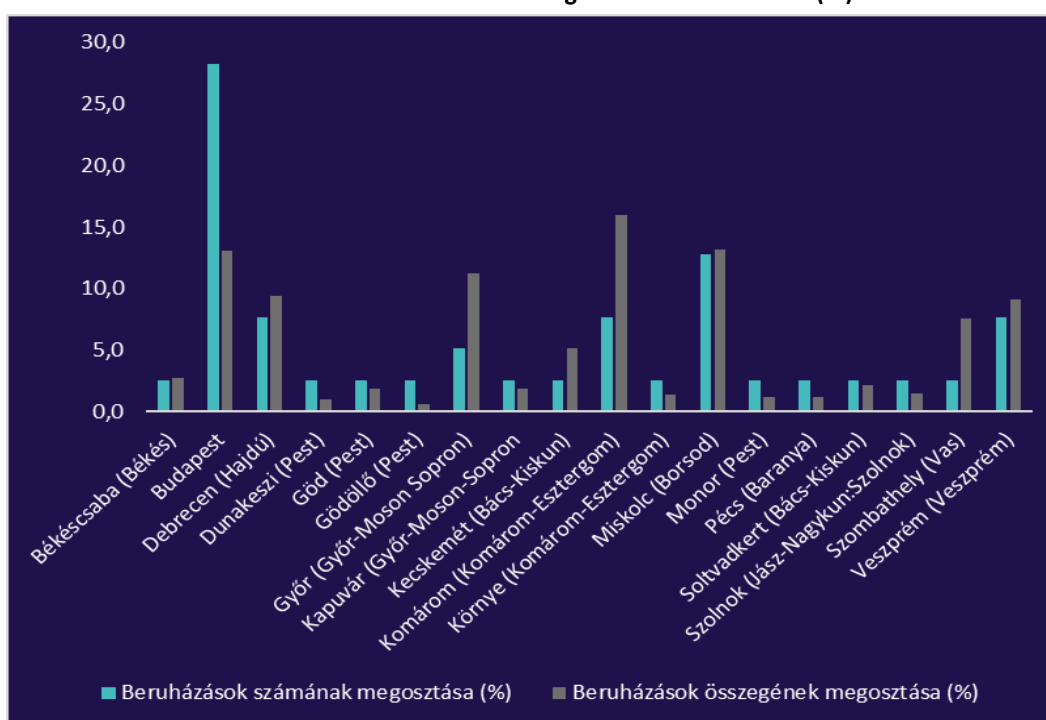
támogatható tevékenységek körét – a biotechnológia, az elektronika, a gépipar, a gyógyszeripar, információ és telekommunikáció, járműipar, élelmiszeripar, tudás-intenzív regionális szolgáltató központok létesítése vagy bővítése –, amelyek megjelenítik a kormányzat által kiemeltnek tekintett beruházás finanszírozási célokat.

A BEC központi költségvetésből teljesített kiadásai 2016-2019. között emelkedő tendenciát mutattak. Az évek sorrendjében a kifizetés 31,4, 53,0, 74,0, 81,6 Mrd Ft volt. A kiadások 2017-2019. éveket tekintve 47-76%-kal, a 2016. évben kiemelkedő mértékben – több, mint 3-szorosan – meghaladták a tervezett előirányzatot⁵. A 2020. évben a kifizetés az előző évhez képest visszaesett, 68,8 Mrd Ft volt.

A fenntarthatósági célokat szolgáló beruházások számának és támogatási összegének területi megoszlását a 10. ábra mutatja be.

10. ábra

A fenntarthatósági célokat szolgáló BEC támogatások területi megoszlása a beruházások száma és összege szerint 2016-2020 (%)

Forrás: BEC nyilvántartás alapján ÁSZ szerkesztés

A 2016-2020. években a központi kormányzat a BEC-ből összesen 128 nagyvállalati beruházáshoz nyújtott hazai forrásból támogatást. A kifizetett támogatások összértéke az elemzett időszakban 308,8 Mrd Ft volt, ami mintegy 3 000 Mrd Ft-os működőtőke bevonást eredményezett. Ezen túlmenően több, mint 42 ezer fő új, továbbá 2020-ban további 7,5 ezer fő megtartott munkavállaló foglalkoztatását biztosították a támogatottak. A BEC-ből az elemzett időszakban nyújtott hazai támogatások 21,7%-a (67,0 Mrd Ft) fenntartható fejlődési célokhoz kapcsolódott, amelyet a [5. melléklet](#) mutat be részletesen. A fenntartható fejlődési célokat szolgáló beruházások részaránya a 2016. évben 32,5%, a 2017. évben 12,5%, a 2018. évben 21,1%, a 2019. évben 25,1%, a 2020. évben pedig 20,5% volt.

Az BEC területi eloszlásában Budapest, Debrecen, Nyugat-Dunántúl és Közép-Dunántúl kiemelkedő, de Borsod-Abaúj-Zemplén megye is jelentős nagyságrendű támogatásban részesült. Más megyékben ez elosztás egyenletesen alakult. A legtöbb támogatott beruházás (az összes beruházás 28,2%-a, 13,1%-os támogatási részarány mellett) a fővárosban valósult meg. A támogatott összegek tekintetében Komárom (Komárom-Esztergom megye) szerepel az élen az összes támogatás 16%-ával. Budapestet a támogatások

⁵ Az előirányzat kormánydöntés alapján felülről nyitott előirányzatként működött.

összege tekintetében Miskolc (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) kicsit megelőzi (13,2%), ami azért kedvező, mert e térségben a gazdaságilag inaktív népesség aránya kiemelkedően magas. A támogatásokra vonatkozó területi adatok tekintetében a többközpontú térségi szerkezet kialakítására való törekvés is megjelenik, amennyiben a támogatott összegek nagysága alapján – az előbb már említett két vidéki térség mellett – jelentős szerepet tölt be Győr, Debrecen, Veszprém, valamint Szombathely is.

A beruházások területi egyenlőtlenségének fennmaradása tekintetében kockázatot jelent, hogy a BEC döntéshozatala során a fennálló erőforráshiányos állapot (pl. szakképzett munkaerőhiány) ellenére továbbra is a foglalkoztatottság ösztönzése kapja a fő hangsúlyt. Indokolt lenne a döntéshozatali szempontok között érvényesíteni, hogy a befektető egyúttal vállalja a tőkebefektetés működtetéséhez szükséges képzettség elméleti és gyakorlati oktatását, valamint a magasabb hozzáadott értékű termelést.

4.2. Uniós programokból nyert források, a kohéziós operatív programok fő prioritásainak alakulása

Az EU támogatási politikájának keretében hazánk részére uniós jogon biztosított anyagi források 2016-2020. években a következőképpen alakultak:

3. táblázat

Az uniós programokból biztosított források 2016-2020 (Mrd Ft)

Európai Uniós források megjelenése a zárszámadásban 2016-2020 (Mrd Ft)							
Támogatások megnevezése	2016	2017	2018	2019	2020	Összesen	Év/össz. arány (%)
2007. év előtti strukturális támogatások	0,6	0,9				1,4	0,0
2014 előtti kohéziós operatív programok			49,2	30,6	16,0	95,8	0,9
Nemzeti Stratégiai Referenciakeret	375,3	80,1				455,4	4,5
2014-2020 közötti kohéziós politikai operatív programok	1 620,7	2 196,5	1 509,0	1 127,1	1 599,2	8 052,6	79,3
Területi együttműködési programok 2007-2013	8,4	4,4				12,9	0,1
Területi együttműködési programok 2014-2020	1,9	13,9				15,8	0,2
Európai területi együttműködési programok			22,0	20,4	17,3	59,6	0,6
Vidékfejlesztési és halászati programok 2014 előtti	2,0	5,4				7,4	0,1
Vidékfejlesztési és halászati programok 2014-2020	34,8	109,7				144,5	1,4
Vidékfejlesztési és halászati programok			181,6	209,9	252,0	643,4	6,3
Egyéb Európai Uniós támogatások	53,2	160,5	130,7	178,2	148,1	670,8	6,6
Zárszámadásban megjelenő támogatások összesen	2 096,9	2 571,4	1 892,4	1 566,1	2 032,6	10 159,5	100,0

Forrás: A tárgyévi zárszámadások indoklásainak főkövetői alapján ÁSZ szerkesztés

Az elemzett időszakban a legszármotveőbb támogatások a fenntartható fejlődést támogató kohéziós operatív programok voltak, amelyek a költségvetésben megjelenő támogatások 79,3%-át tették ki. A programok pénzügyi teljesülésének forrásösszetétel szerint megoszlását mutatja be az 4. táblázat.

4. táblázat

Az operatív programok pénzügyi teljesítésének alakulása forrásösszetétel szerint 2016-2020 (Mrd Ft)⁶

Operatív program megnevezése	Tárgyévi kiadások forrásösszetétele				
	EU forrás*	Központi költségvetési forrás		Összesen	Index
		Hazai társfinanszírozás	Egyéb kiadás**		
	Mrd Ft				
	%				
Gazdaságfejlesztési és Innovációs OP	2 029,6	92,0	41,3	2 163,0	26,9
Versenyképes Közép-Magyarország OP	158,4	123,0	1,1	282,5	3,5
Terület- és Településfejlesztési OP	1 143,3	177,7	3,4	1 324,4	16,4
Integrált Közlekedésfejlesztési OP	1 227,7	216,6	344,0	1 788,3	22,2
Környezet és Energetikai Hatékonysági OP	857,0	138,2	169,6	1 164,8	14,5
Emberi Erőforrás Fejlesztési OP	693,9	122,1	59,4	875,4	10,9
Közigazgatás- és Köszolgáltatás Fejlesztési OP	229,6	40,6	147,0	417,2	5,2
Rászoruló Személyeket Támogató OP	30,6	5,4	1,0	37,0	0,5
Összesen	6 370,1	915,6	766,8	8 052,6	100,0

⁶* A kifizetett támogatáson belül az elméleti uniós forrásrészt tartalmazza, nem pedig a zárszámadásban bevételként ténylegesen elszámolt uniós bevételt. ** Nem elszámolható költségek, illetve minden olyan egyéb kiadás, mely nem része az EU bevétellel fedezett kifizetésének. A kedvezményezett által kifizetett önerő nem része az előirányzatok teljesülésének

Forrás: A tárgyévi zárszámadások indoklásainak főkötetetei alapján ÁSZ szerkesztés

A 2016-2020 évek közötti források több, mint 90%-át a Gazdaságfejlesztés és Innovációs, az Integrált Közlekedésfejlesztési, a Terület és Településfejlesztési, a Környezet és Energetikai Hatékonysági, illetve az Emberi Erőforrás Fejlesztési operatív program kötötte le. E programok főbb céljai, prioritásai, illetve az ezek forrásként történő felhasználásról készített értékelő kimutatás alapján, a pályázók által leginkább előnyben részesített beruházásfejlesztési területeket a [6. melléklet](#) mutatja be.

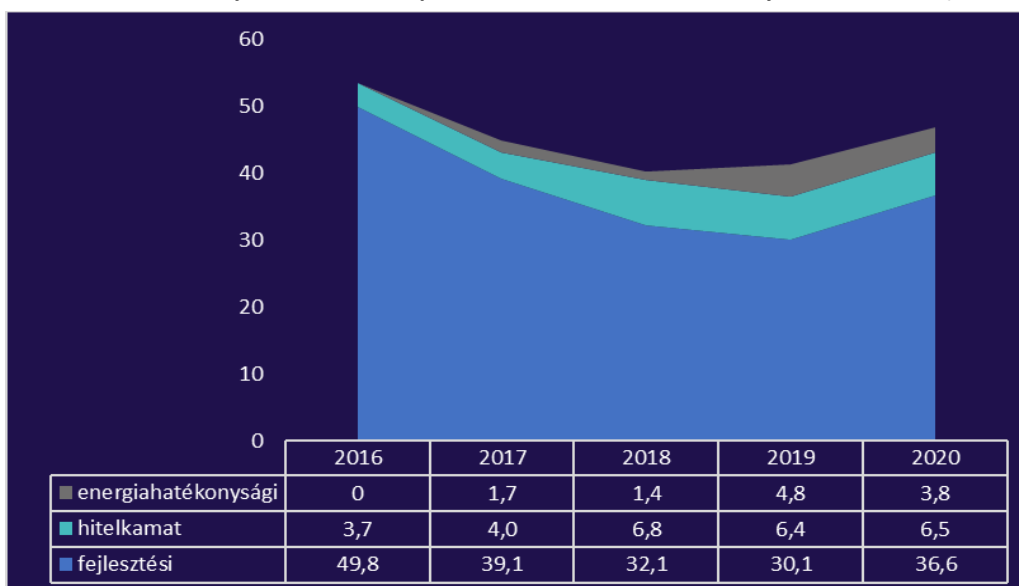
4.3. A normatív alapon járó támogatási források alakulása

A normatív jellegű, alanyi jogon igényelhető indirekt támogatások hazánkban a beruházásokhoz kapcsolódó adókedvezmények körében – a társasági- és osztalékadóhoz kapcsolódva – jelennek meg egyrészt adókedvezmények, másrészt adóalapkedvezmények formájában. Ezek nagyságrendjükre tekintettel jelentőst forrást „hagynak” a vállalkozásoknál a beruházások és felújítások finanszírozására.

A 2016-2020. évek zárszámadásának indoklásai szerint, a beruházásokhoz kapcsolható adókedvezmények összegei a következő ábrában szereplők szerint alakultak:

11. ábra

Beruházásokhoz, fejlesztésekhez kapcsolódó TAO adókedvezmények 2016-2020 (Mrd Ft)

Forrás: A költségvetés végrehajtási adatok főköteteteinek becslt adataiból ÁSZ szerkesztés

A társasági adókulcs csökkenésében érdemi változás 2017-től következett be a befektetési kedv fokozása, továbbá a vállalkozásokat terhelő adók csökkentése érdekében. Az adó mértéke 2017-től a gazdálkodó szervezetek pozitív adóalapjának 9%-ára csökkent. (ÁSZ 2020a)

Az igénybe vett társasági adókedvezmények mértékében a számított adó 70,0, illetve 80,0%-ának erejéig maximalizált korlát érvényesült. A 2016-2020. közötti időszakban érvényesíthető kedvezmények fő formái a fejlesztési adókedvezmény, a kvv beruházási hitelkamat kedvezmény, valamint az energiahatékonysági célokat szolgáló beruházáshoz, felújításhoz kapcsolódó adókedvezmények voltak, amelyek érvényesíthetőségének feltételeit a [7. melléklet](#) részletesen tartalmazza.

Az elemzett időszakban a beruházásokhoz, fejlesztésekhez kapcsolódó adókedvezmények 226,8 Mrd Ft-ot tettek ki. Kiemelendő, hogy a fenntartható beruházásokhoz kapcsolódó, 2017-től bevezetett energiahatékonysági kedvezmény, valamint a beruházási hitelkamatkedvezmény összességében az elemzett időszakban növekvő tendenciát mutatott, ami tükrözi a vállalkozások energiahatékonysági törekvéseit, továbbá jelzi a fejlesztések támogatott hitelekiből történő finanszírozásának emelkedését.

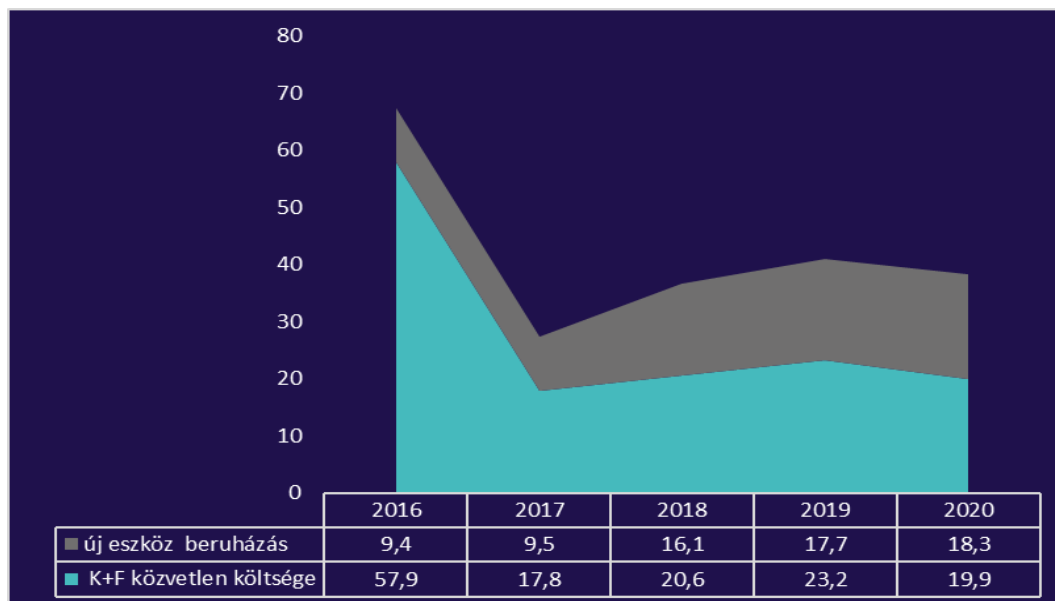
A TAO rendszerében további adókedvezmények érhetők el az adóalap kedvezmények révén, amelyek ily módon ugyancsak a vállalkozások beruházási tevékenységét támogatják. A 2016-2020. években a beruházásokhoz, fejlesztésekhez kapcsolódó adóalapkedvezmények az alap- és alkalmazott kutatás, kísérleti

fejlesztési tevékenység közvetlen önköltségéhez, illetve a mikro- és kisvállalkozások új eszközbeszerzési kiadásaihoz kapcsolódtak.

Az érvényesített adóalapkedvezmények alakulását az elemzett időszakban a 12. ábra szemlélteti.

12. ábra

Beruházásokhoz, fejlesztésekhez kapcsolódó TAO adóalapkedvezmények 2016-2020 (Mrd Ft)

Forrás: A költségvetés végrehajtási adatok főköveteteinek becsült adataiból ÁSZ szerkesztés

A jelzett célokra az elemzett időszakban érvényesített adókedvezmény 210,4 Mrd Ft volt, ami közel 20 Mrd Ft társasági adó megfizetése alól mentesítette a vállalkozásokat, amely források akár további beruházások forrásaivá válhattak.

A 2017-2019. években az adóalapkedvezmények összege emelkedő tendenciát mutatott a vállalkozások beruházási aktivitásának megfelelően. Az új eszköz beruházások nagysága közel kétszeresére, 18,3 Mrd Ft-ra emelkedett. A 2020. évben a K+F közvetlen költsége tekintetében jelentkezett némi csökkenés a vállalkozások gazdasági aktivitásának csökkenése következtében (KSH 2019a, KSH 2021a), de a 2016. évi visszaesést követően 17,8-23,2 Mrd Ft között mozgott.

5. A közsféra beruházásai

A fejlesztő közpolitika a hosszú távú fenntarthatóságot tekinti fő céljának, azt a gondolkodást, hogy a jelenlegi közjó érdekében ne áldozzuk fel a jövőbeli közjót. (Gellén M. et al, 2016.) A közsféra beruházásaiba jellemzően a kormányzati, önkormányzati beruházások, az emberi tőkére, valamint a tudás bővítésére fordított immateriális beruházások tartoznak, melyek meghatározó szerepet töltenek be a magánszektor beruházásai infrastrukturális feltételeinek, s azok humán erőforrásainak biztosításában.

Az állami beruházások sajátossága, hogy azok növelik a piaci vállalkozások megrendelésállományát, s ezen keresztül árbevételét. Abban, hogy hazánk beruházási aktivitása 2017-2020. években meghaladta az uniós átlagot, kiemelt szerepet játszottak az állam beruházásai, valamint a gazdaság egyéb szereplőinek felhalmozási céllal átadott pénzeszközei, továbbá a beruházások élénkítése irányába ható direkt és indirekt intézkedései, mely utóbbit az elemzés 4.1-4.3. pontjai részletesen taglalnak.

Az államháztartási felhalmozási kiadások jelentős része egyéb felhalmozási kiadásnak minősül, amelyek jellemzően más szervezetek kerülnek átadásra felhalmozási céllal, így azokból az államháztartáson kívül keletkeznek tőkejavak. Ezek az államháztartási források a gazdaság egyéb szereplőinek, a nonprofit szektornak, a háztartásoknak és a vállalkozásoknak a beruházási teljesítményértékét növelik.

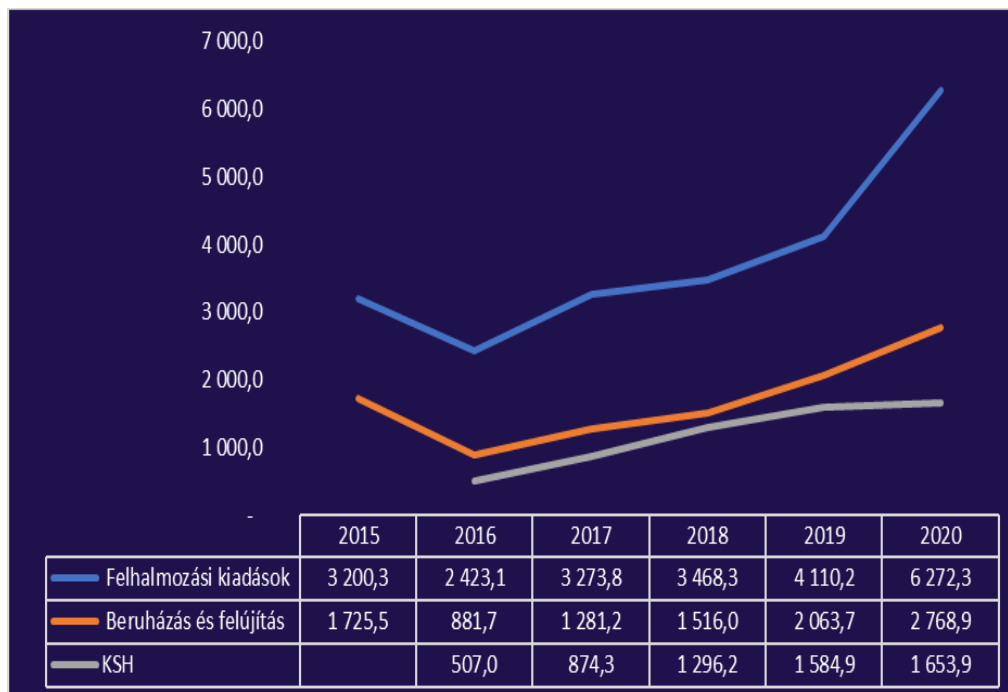
A közpénzügyi nézőpont szerinti megközelítés miatt jelen fejezetben az elemzés a zárszámadási törvény adatait vette figyelembe az államháztartás szervezetei beruházásainak értékelésekor, miközben bemutatja

a KSH által a költségvetési szervek beruházásaként nyilvántartott adatokat is.

Az államháztartás zárszámadási törvényei szerinti összes konszolidált felhalmozási kiadást, ezen belül az államháztartáson kívülre juttatott egyéb felhalmozási célú kiadások nélküli felhalmozási kiadásokat (a beruházásokat és felújításokat), továbbá a KSH által a költségvetési szervek beruházási teljesítménye ként nyilvánosságra hozott adatokat mutatja be a következő ábra:

13. ábra

Az államháztartás konszolidált felhalmozási kiadásai* és a KSH költségvetési szervekre nyilvántartott beruházási teljesítményértékei 2015-2020 (Mrd Ft)

*pénzforgalmi szemléletben, közgazdasági osztályozás szerint

Forrás: Az adott évi zárszámadások főkötetetei, KSH, 2021q alapján ÁSZ szerkesztés

Az államháztartáson kívüli szervekhez áramló államháztartási beruházási források – beleértve a költségvetésen átfolyó uniós támogatásokat is – az elemzett időszakban a zárszámadási törvény indoklása szerint 11 036,2 Mrd Ft-ot tettek ki, az évek sorrendjében 1 541,4; 1 992,6; 1 952,3; 2 046,5; 3 503,4 Mrd Ft-ot. A felhalmozási célra átadott pénzeszközök az államháztartáson kívül megvalósított beruházásokban az állami szerepvállalás mértékét jelzik. A magánszféra beruházásait érintő állami ösztönzés ezzel – igazodva az uniós célokhoz – a gyorsított felzárkózást segítette hazánkban.

Az elemzett időszak nemzetgazdasági beruházásai 42 081,6 Mrd Ft-ot tettek ki, amelyek több mint negyedét az államháztartásból – a gazdaság egyéb szereplőinek – felhalmozási céllal juttatott források finanszírozták. Ezzel az állam saját államháztartási beruházásain és felújításain (8 511,5 Mrd Ft) túlmenően is hozzájárult a hazai kedvező beruházási ráta kialakulásához, valamint a gazdasági növekedéshez. 2016-2020 között a nemzetgazdasági beruházásokból az államháztartási szervezetek beruházási és felhalmozási kiadásai 20,2%-ot tettek ki, amelyben nem szerepelnek az államháztartási kiadások között elszámolt felhalmozási célú pénzeszközáadások. Ez utóbbival együtt a nemzetgazdasági beruházások 46,5%-a az elemzett időszakban állami forrásokból valósult meg.

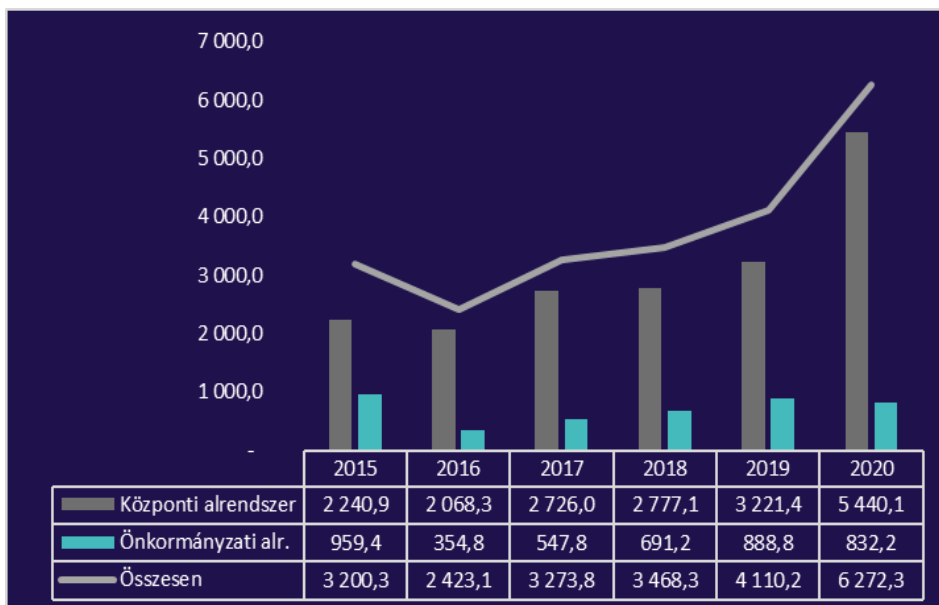
A 2014-2020-as uniós költségvetési időszakhoz kapcsolódva a közsféra szerepe jelentős volt az operatív programok mindegyikében, a programokból kifizetett támogatások 86%-a állami háttérű szervezetek beruházásait finanszírozta. (KSH 2021a) A GDP növelése érdekében a következő ciklusban indokolt a vállalászási szektor felé irányítani a támogatások korábbinál nagyobb részét, ami fokozhatja a GDP intenzívebb növekedését.

Az államháztartáson belül a központi és az önkormányzati alrendszerbe tartozó szervezetek teljesített beruházási kiadásait az egyéb felhalmozási célú kiadásokkal (pénzeszközáadásokkal) együtt a 14. ábra

mutatja:

14. ábra

A központi és önkormányzati felhalmozási kiadások alakulása 2015-2020 (Mrd Ft)

*pénzforgalmi szemléletben, közgazdasági osztályozás szerint

Forrás: Az adott évi zárszámadások főkövetői, KSH, 2021q alapján ÁSZ szerkesztés

Az államháztartás központi és önkormányzati alrendszerének együttes felhalmozási kiadásai a 2016. évi visszaesést követően a 2017. évre meghaladta a 2015. évi szintet. A 2016. évben az előző évhez képest – az EU költségvetési időszakból származó ciklikusság okán – 24,2%-os visszaesés következett be. Ezt követően a 2017-2020. években a felhalmozási kiadások dinamikusan növekedtek. A 2020. évi jelentős növekedés a kormány koronavírus járvány miatti gazdaságvédelmi intézkedései következtében a központi költségvetésben jelentkezett. 2020-ban az előző évi, amúgy is magas államháztartási szintű felhalmozási kiadások további 2 162,1 Mrd Ft-tal (52,6%-kal) növekedtek.

Az önkormányzati felhalmozási kiadások a 2016. évi drasztikus visszaesést követően 2020-ra sem érték el az a 2015. évben teljesített beruházási kiadások nagyságrendjét annak ellenére, hogy évről-évre növekedtek az önkormányzati felhalmozási kiadások. A 2020. évi visszaesés a járvány miatti önkormányzati források központosításával volt összefüggésben. A felhalmozási kiadások alakulásának irányait az önkormányzati feladatellátás kereteiben az Möt. és a feladatellátásra vonatkozó egyéb törvények módosításából adódó változások indokolták.

E változások és a hozzá kapcsolódó különböző ágazati törvények (pl. közoktatás – kapcsolódó ingatlan vagy, hulladékgazdálkodás) módosulásai a megnövekedett állami szerepvállalás révén elsősorban a központi alrendszer felhalmozási költségvetésében jelentkeztek. (Bekényi, 2014.)

Az állami beruházások cél szerinti felhasználását az elemzés 1.2. pontja részletezi.

FELHASZNÁLT DOKUMENTUMOK

Sorszám	Hivatkozás részletes megnevezése
ÁSZ, 2020	ÁSZ elemzés a zöld beszerzésekről, 2020 https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezések/2020/elemezés_zols_beszerzes_20201026.pdf?ctid=1296
ÁSZ 2020a	Pető K., Görgényi G. Jelentés a Nemzeti Adó- és Vámhivatal társasági adóval kapcsolatos feladatellátásának ellenőrzése, ÁSZ 2020. május https://www.asz.hu/storage/files/files/jelentes/2020/20073.pdf
ÁSZ, 2021	Az építőipar hozzájárulása a gazdasági növekedéshez, 2021 https://www.asz.hu/hu/publikaciok/elemezés-2021-ev/1/
ÁSZ stratégia	Az Állami Számvevőszék stratégia https://www.asz.hu/asz-strategia
Báger, 2015	Báger Gusztáv: Beruházási hullámvölgy és élénkülés a magyar gazdaságban, Pénzügyi szemle 2015/2
Baranyai – Csernus, 2018	Baranyai – Csernus, 2018: A fenntartható fejlődés és az állam feladatai, Baranyai Gábor – Csernus Dóra Ildikó, Dialóg Campus Kiadó, 2018 https://vtk.uni-nke.hu/document/vtk-uni-nke-hu/webXS_PDF_ATMA_Fenntarthato_fejloedes.pdf
BEC nyilvántartás	Egyedi Kormányzati Döntések nyilvántartása (2016-2021) https://cdn.kormany.hu/uploads/document/c/c3/c3a/c3a02bc6506e2284dd343e8b5427a7771f1831b5.pdf
Bekényi, 2014.	Dr. Bekényi József: A helyi önkormányzati feladatok ellátásának egyes kérdései az elmúlt negyedszázad tükrében http://www.kozszov.org.hu/dokumentumok/UMK/UMK_2014_1/10_Forum_Bekenyi.pdf
Bevezetés a kohéziós politikába 2014-2020	Bevezetés az EU kohéziós politikájába a 2014-2020 időszakra vonatkozóan https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_hu.pdf
Egészséges Magyarország stratégia	Egészséges Magyarország 2014-2020, Egészségügyi Ágazati stratégia, https://okfo.gov.hu/documents/20182/0/Eg%C3%A9szs%C3%A9ges+Magyarorsz%C3%A1g+strat%C3%A9gia/af67e108-7f2e-437c-bf2f-d16590cf3a7f
EU2020 stratégia	A Bizottság Közleménye EURÓPA 2020 Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája https://2010-2014.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/parlamenti-es-gazdasagstrategiaert-felelos-allamtitkarsag/felelelossegi-teruletek/eu-2020-strategia
Európai Bizottság, 2020	Európai Bizottság, Eredménytábla 2020, Európai innovációs eredménytábla: Magyarország a mérsékelt innovátorok között https://ec.europa.eu/hungary/news/20200623_EUInnovation_table_hu
Fenntartható fejlődési stratégia	Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024., 18/2013. (III. 28.) OGY határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról
Főkötetek	A költségvetés végrehajtásának indokolásai részeként 2016-2020. évek vonatkozásában

Gellén M.et al, 2016.	Gellén M., Hosszú H., Szabó T. Közpolitika – Wolters Kluwer 2016. https://mersz.hu/dokumentum/wk53_1
HET, 2021	Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve (HET),2021 https://www.palyazat.gov.hu/helyreallitasi-es-ellenallokepességi-eszköz-rrf
Info tabló, 2020	Info tabló, 2020 Környezet, Országgyűlés Hivatala https://www.parlament.hu/documents/10181/4483210/Info-tablo_2020_73_kornyezet_2000.pdf/a2dbdc23-90cd-077a-9305-5d3cee354f02?t=1607952084312
Ipar4.0	Digitális Jólét Program, Ipar 4.0 https://digitalisjoletprogram.hu/hu/tartalom/ipar-40
Kiss, 2021	Kiss Gábor: A társasági adókedvezmények rendszere – 5percado, internetes lap – letöltve: 2021.10.18) https://5percado.hu/a-tarsasagi-adokedvezmenyek-rendszere/
Környezetvédelmi Közbeszerzési Etikai Kódex	Közbeszerzési hatóság, Fenntartható Magyarországért Program, Környezetvédelmi közbeszerzési Etikai Kódex https://kozbeszerzes.hu/data/filer_public/ef/e9/efe948e6-711b-44dc-9501-13fb87d4e9a1/kornyeztvedelmi_kozbeszerzesi_etikai_kodex_final.pdf
KSH, 2017	KSH (2017): Jelentés a beruházások 2016. évi alakulásáról https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelberuh/jelberuh16.pdf
KSH, 2018	Helyzetkép a beruházásokról, 2017. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelberuh/jelberuh17.pdf
KSH, 2019a	Helyzetkép a beruházásokról, 2018. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelberuh/jelberuh18.pdf
KSH, 2019b	KSH Kutatás-fejlesztés, 2019 – Innováció, 2016–2018 https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/tudkut/2019/index.html
KSH, 2020	Helyzetkép a beruházásokról, 2019. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelberuh/2019/index.html
KSH, 2021a	Helyzetkép a beruházásokról, 2020. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelberuh/2020/index.html
KSH, 2021b	A nemzetgazdasági beruházások adatai TEÁOR'08 nemzetgazdasági ágak szerinti bontásban http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/QueryServlet?ha=BC1006_W
KSH, 2021c	A nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke és volumenindexei anyagi-műszaki összetétel szerinti bontásban http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/QueryServlet?ha=BC1002
KSH, 2021d	KSH 6.3.3.1. A gazdasági szervezetek beruházásainak teljesítményértéke https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_gb005c.html
KSH, 2021e	KSH 3.2.2.1. A gazdasági szervezetek beruházásainak teljesítményértéke megye és régió szerint, negyedévente kumulált [millió Ft] https://www.ksh.hu/stadat_files/ber/hu/ber0013.html
KSH, 2021f	Költségvetési szervek beruházási adatai http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/QueryServlet?ha=BC1003_U
KSH, 2021g	KSH 9.1.1.16. A vállalkozások teljesítménymutatói kis- és középvállalkozási kategória szerint https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0018.html
KSH, 2021h	KSH 19.1.2.1 Földterület művelési ágak, valamint megye és régió szerint https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0068.html
KSH, 2021i	Vállalkozások beruházási adatai http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/QueryServlet?ha=BC1004_U

KSH, 2021j	KSH 3.2.1.2. A nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke https://www.ksh.hu/stadat_files/ber/hu/ber0009.html
KSH, 2021k	KSH 26.1.1.14. A szabadalmi tevékenység https://www.ksh.hu/stadat_files/tte/hu/tte0014.html
KSH, 2021l	KSH 26.1.2.2 Kutató-fejlesztő helyek száma és tényleges, állományi K+F-lét-száma https://www.ksh.hu/stadat_files/tte/hu/tte0023.html
KSH, 2021m	KSH 7.1.1.4. Az építőipari termelés értéke építmény-alcsoportonként (millió Ft) https://www.ksh.hu/stadat_files/epi/hu/epi0004.html
KSH, 2021n	KSH 26.1.1.10. Kutatás-fejlesztési ráfordítások (falakon belüli) szektor szerint https://www.ksh.hu/stadat_files/tte/hu/tte0010.html
KSH, 2021o	KSH 26.1.1.2. Az állami költségvetés K+F-előirányzatából kifizetett pénzüsszegek (GBARD) társadalmi gazdasági célok szerint (millió forint) https://www.ksh.hu/stadat_files/tte/hu/tte0002.html
KSH, 2021p	KSH 26.1.1.3. Kutató-fejlesztő helyek száma szektorok szerint https://www.ksh.hu/stadat_files/tte/hu/tte0003.html
KSH, 2021q	KSH 3.3.4. A beruházások teljesítményértéke és volumenindexei a vállalkozásoknál és a költségvetési szerveknél https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qb006.html
KSH, 2021r	KSH 21.1.1.6. A bruttó hozzáadott érték és megoszlása nemzetgazdasági áganként https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0006.html
Lentner Cs. et al 2018.	Prof. Dr. Lentner Cs., Dr. Imre M., Dr. Mikó Z., Dr. Kristó K., Dr. Kovács É., Dr. Boros A.: Gazdasági igazgatás, NKE 2018.
MNB, 2020	Magyar Nemzeti Bank, Termelékenységjelentés, 2020., https://www.mnb.hu/letoltes/termelekenysegi-jelentes-2020-hun.pdf
MNB, 2021	Magyar Nemzeti Bank, Fenntarthatósági jelentés, 2021, https://www.mnb.hu/letoltes/fenntarthatosagi-jelentes-2021-hun-0518.pdf
MNB, 2018	Magyar Nemzeti Bank, Növekedési jelentés, 2018 https://www.mnb.hu/letoltes/novekedesi-jelentes-2018-digitalis.pdf
MNB, 2021a	Magyar Nemzeti Bank, Növekedési jelentés, 2021 https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/novekedesi-jelentes
MNEK, 2017	Innovációs és Technológiai Minisztérium: Nemzeti Energia és Klímaterv https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/hu_fi-nal_necp_main_hu.pdf
Nemzeti vízstratégia	Nemzeti vízstratégia https://2010-2014.kormanymany.hu/download/9/92/11000/NVS%202013%20nov%206.pdf
OFTK	Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió, 1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról
Országjelentés, 2019	2019. évi országjelentés, Magyarország https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/2019-european-semester-country-report-hungary_hu.pdf

Parlament, 2019	A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia harmadik előrehaladási jelentése 2017-2018 https://www.parlament.hu/documents/1238941/1261771/NFFS_3EHJ.pdf/5f6c02dc-0720-1cfe-f926-272ead306659?t=1575543833848
Palyazat.gov.hu, 2020	A 2014-2020-as KFI-támogatások értékelése https://www.palyazat.gov.hu/a-2014-2020-as-kfi-tmogatsok-rtkelse
Partnerségi megállapodás 2014-2020	Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014-2020-as fejlesztési időszakra https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi8nLjn28L0AhXSgv0HHR-DDLUQFnoE-CAYQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.palyazat.gov.hu%2Fdownload.php%3FobjectId%3D52032&usg=AOvVaw2A63uZg0gOdhAbdlvJ3J
Planradar, 2021:	Barnamezős beruházás https://www.planradar.com/hu/barnamezos-beruhazas/
PTE PMMK, 2014	Környezetmenedzsment rendszerek, a környezeti menedzsment. A környezettudatos vállalatirányítás alapeszméi: elkötelezettség, környezettudatos magatartás, folyamatos fejlesztés https://slideplayer.hu/slide/2283501/
SDG, 2030	Világunk alakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030 https://nefe.kormany.hu/download/b/e7/c2000/Vil%C3%A1gunk%20%C3%A1t-lak%C3%ADt%C3%A1sa%20Fenntart-hat%C3%B3%20Feil%C5%91d%C3%A9si%20Keretrendszer%202030.pdf
Semmelweis terv, 2011	Újraélesztett egészségügy, Gyógyuló Magyarország, Semmelweis Terv az egészségügy megmentésére, Szakmai koncepció https://2010-2014.kormany.hu/download/5/e7/30000/Semmelweis%2520Terv%2520az%2520eg%25C3%25A9s%25C3%25A9g%25C3%25BCgy%2520megment%25C3%25A9s%25C3%25A9re%2520-%2520Szakmai%2520koncepti%25C3%25B3.pdf
Szakképzés 4.0 stratégia	1168/2019. (III. 28.) Korm. határozat a „Szakképzés 4.0 - A szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiája, a szakképzési rendszer válasza a negyedik ipari forradalom kihívásaira” című stratégia elfogadásáról és a végrehajtása érdekében szükséges intézkedésekről

JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE

Alaptörvény	Magyarország Alaptörvénye
Európai Tanács 1083/2006/EK rendelete	A Tanács 1083/2006/EK rendelete (2006. július 11.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1260/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről
Kbt.	2015. évi CXLI. törvény a közbeszerzésekről
Mötv.	2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
255/2014. (X. 10.) Korm. rendelet	255/2014. (X. 10.) Korm. rendelet a 2014-2020 programozási időszakra rendelt források felhasználására vonatkozó uniós versenyjogi értelemben vett állami támogatási szabályokról
444/2021. (VII. 23.) Korm. rendelet	444/2021. (VII. 23.) Korm. rendelet a rozsdáövezeti akcióterületen létesített lakóingatlanban kialakított lakások vásárlásához kapcsolódó adó-visszatérítési támogatásról
314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet	314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról
18/2013. (III.28.) OGY határozat	18/2013. (III.28.) OGY határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról
2018. évi CXXXVIII. törvény	2018. évi CXXXVIII. törvény az állami magasépítési beruházások megvalósításáról
210/2014. (VIII. 27.) Korm. rendelet	210/2014. (VIII. 27.) Korm. rendelet a beruházás ösztönzési cél-előirányzat felhasználásáról

MELLÉKLETEK

1. Stratégiák és programok céljainak, prioritásainak kapcsolódási pontjai

Egészséges élet, jóllét	➔	<p>EU 2020 stratégia a szegénységnek kitettek számának 20 millió fővel történő csökkentése</p> <p>NFFS stratégia egészségtudatos magatartás, krónikus megbetegedések és halandóság, társadalmi kirekesztettség csökkentése</p> <p>OFTK egészséges társadalom, egészséggazdaság</p> <p>Partnerségi megállapodás – kohéziós politika társadalmi felzárkóztatás, szegénység elleni küzdelem</p>
Minőségi oktatás, élethosszig tanulás	➔	<p>EU 2020 stratégia oktatásból kimaradók 10% alá csökkentése, főiskolai oklevéllel rendelkező száma a fiatalok között 40%-ra növelése</p> <p>NFFS minőségi oktatás elérése, oktatásban eltöltött idő növelése, oktatási szelektivitás csökkentése</p> <p>OFTK kreatív tudástársadalom</p> <p>Partnerségi megállapodás – kohéziós politika befektetés minőségi oktatásba, élethosszig tartó tanulásba</p>
Ivóvíz és szanitáció, fenntartható vízgazdálkodás	➔	<p>NFFS fenntartható termelési technológiák, természeti tőke megfelelő beárazása</p> <p>OFTK természet stratégiai erőforrásainak megőrzése, fenntartható használata</p> <p>Partnerségi megállapodás – kohéziós politika környezeti erőforrások hatékony használata</p>
Energiahoz való hozzáférés	➔	<p>EU 2020 stratégia 20/20/20 energiaügyi célkitűzés</p> <p>OFTK természet stratégiai erőforrásainak megőrzése, fenntartható használata</p> <p>Partnerségi megállapodás – kohéziós politika az energiahatékonyság növelése, alacsony széndioxidkibocsátású gazdasági modellre való áttérés</p>
Infrastruktúra, kutatás, innováció	➔	<p>EU 2020 stratégia K+F tevékenység ráfordításra vonatkozó célja (3%)</p> <p>NFFS az innováció erősítése</p> <p>OFTK versenyképes, innovatív hálózatgazdaság és többközpontú térségi szerkezet</p> <p>Partnerségi megállapodás – kohéziós politika kutatás és technológiai fejlesztés, innováció erősítése, versenyképesség javítása</p>

Forrás: AGENDA 2030 és stratégiai programok alapján ÁSZ szerkesztés

2. Az EU2020 stratégia fő prioritásai, területei, kiemelt kezdeményezései

A három fő prioritás az alábbiaknak megfelelő gazdaság kialakítását jelenti:

- az inkluzív növekedést a magas foglalkoztatás, szociális és területi kohézió jellemzi
- a fenntartható növekedés erőforrás-hatékonyabb, környezetbarátabb és versenyképesebb
- az intelligens növekedés a tudáson és innováción alapuló.

Az öt fő célterülethez kapcsolódva a dokumentum a 2020. évig a következő kiemelt uniós célok elérését javasolta:

- a 20-64 évesek legalább 75%-a rendelkezzen munkahellyel;
- az EU GDP-jének 3%-a K+F tevékenységre fordítása;
- a „20/20/20”(%) éghajlatváltozási és energiaügyi célkitűzések teljesítése az üvegházhatású gázok csökkentése - az energiahatékonysági fejlesztések - a megújuló forrásból származó energia területeken;
- az iskolából kimaradók arányának 10% alá csökkentése, illetve az ifjabb generáció 40%-a rendelkezzen főiskolai oklevéllel;
- 20 millió fővel csökkenteni kell a szegénységnek kitettek számát.

A 3 fő prioritást irányait kijelölő hét kiemelt kezdeményezés és tartalma:

- „Innovatív Unió” - innovatív ötletekből a növekedést és a foglalkoztatást segítő termékek és szolgáltatások létrehozása.
- „Mozgásban az ifjúság” - az oktatási teljesítménynövelése és a fiatalok munkaerőpiacra történő belépésének megkönnyítése.
- „Európai digitális menetrend” - a nagy sebességű internet elérések bővítése, digitális piaci előnyek kiaknázása.
- „Erőforrás-hatékony Európa” – elmozdulás a zöld gazdasággazdaság irányába, megújuló energiaforrások kiaknázása, energiahatékonyság ösztönzése.
- „Iparpolitika a globalizáció korában” - kkv-k versenyképességének javítása, fenntartható ipari bázis fejlesztése
- „Új készségek és munkahelyek menetrendje” – élethosszig történő tanulás lehetőségének megteremtése a munkaerőpiacon való részvétel érdekében
- „Szegénység elleni európai platform” - szociális és területi kohézió biztosítása, a szegénységben élők méltósága, s társadalom aktivitása érdekében.

Forrás: EU2020. stratégia alapján ÁSZ szerkesztés

3. Az NFFS nemzeti erőforrásokhoz kapcsolódó stratégiai céljai

Emberi erőforrás

1. Családi értékek támogatása
2. Elvándorlás fékezése
3. Népeségfogyás lassítása
4. Bevándorlási politikai kialakítása
5. Időskori aktivitás növelése
6. Minőségi oktatás
7. Az oktatásban eltöltött idő növelése
8. Az oktatás szelektivitásának csökkentése
9. A tudás jobb hasznosítása a társadalomban
10. A fenntarthatóság az életen áttartó tanulásban
11. Egészségtudatos magatartás
12. Krónikus megbetegedések csökkentése
13. Halandóság csökkentése
14. Szolidáris társadalom kirekesztettség csökkentése

Gazdasági erőforrás

1. Lokalizáció és nemzetközi együttműködés egyensúlya
2. Helyi gazdasági kapcsolatok erősítése
3. Járadékvadászat csökkentése
4. Vállalkozási terhek, akadályok csökkentése
5. Innováció erősítése
6. Foglalkoztatottság növelése
7. Költségvetési hiány, az államadósság csökkentése
8. A nyugdíjrendszer hosszú távú stabilitásának biztosítása

Társadalmi erőforrás

1. Társadalmi szerkezet átrendeződése
2. Jó példák megjelenítése
3. Fenntarthatóságot intézményeinnek támogatása
4. Bizalom infrastruktúrájának erősítése
5. Munkahelyi stressz csökkentése
6. Örökségünk, identitásunk ápolása

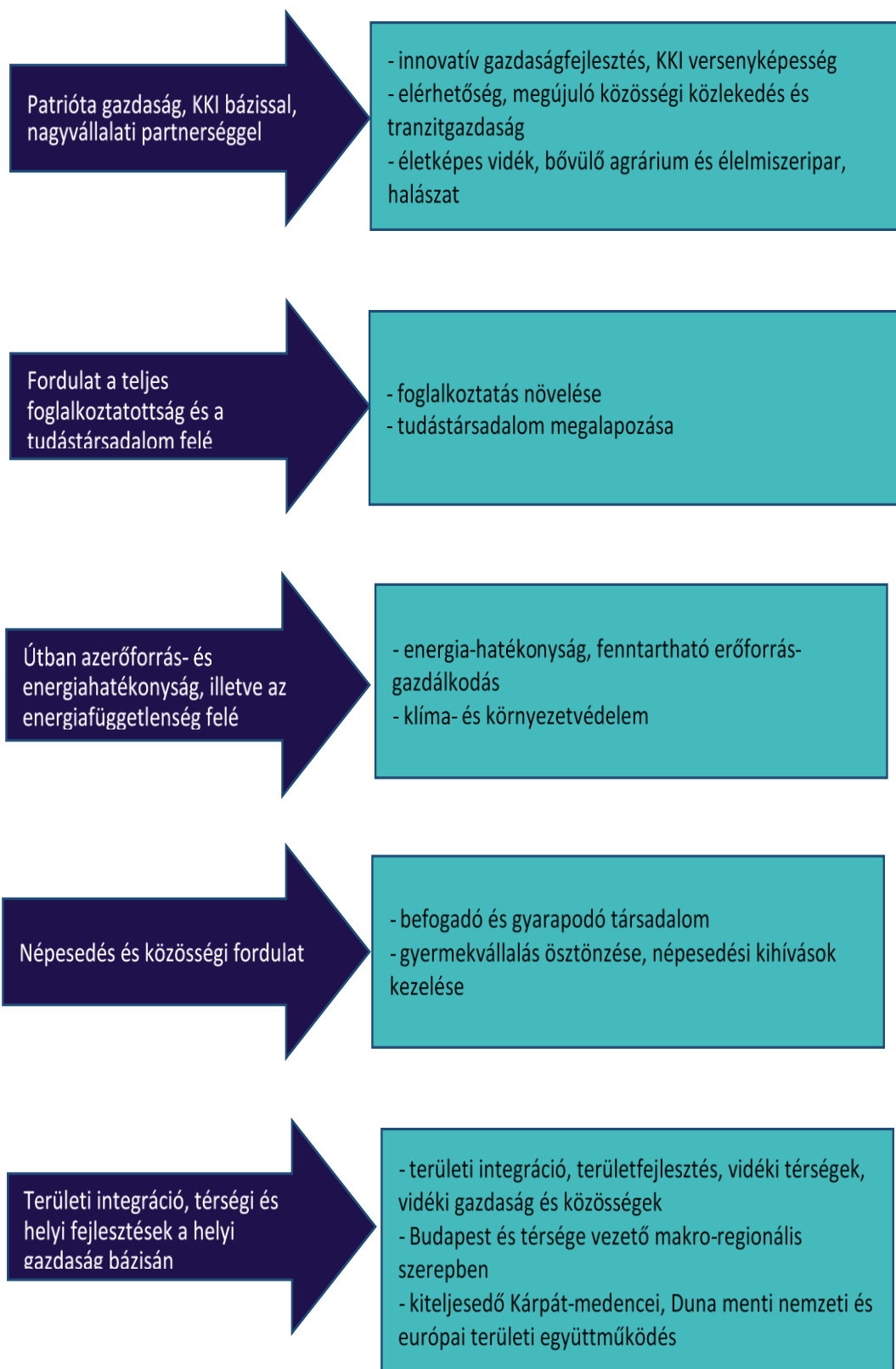

Természeti erőforrás

1. Ökológiai korlátok érvényesítése
2. Fenntartható termelési technológiák terjedése
3. Természeti tőke használat megfelelő árazása
4. Fenntartható területhasználat
5. Biodiverzitás megőrzése
6. Embert érő környezeti terhelés csökkentése

Forrás: NFFK 3. előrehaladási jelentés 2017-2018 alapján ÁSZ szerkesztés

4. A nemzeti prioritások és az azokhoz kapcsolódó szakpolitikai súlypontok

Forrás: OFTK alapján ÁSZ szerkesztés

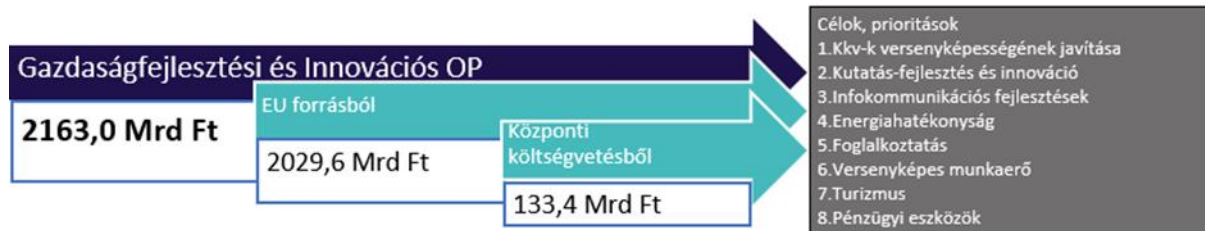
5. A fenntartható fejlődési céloknak megfelelő BEC támogatások (2016-2020)

Támogatott szervezet	Érintett terület	Támogatás összege (eFt)	Beruházás helyszíne (város/ megye)
2016. év			
Robert Bosch Energy and Body Systems Kft.	autóipari elektronika fejlesztés	1 447 992,0	Miskolc (Borsod)
Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Nyrt.	Biotechnológiai üzem bővítése	4 949 961,0	Debrecen (Hajdú)
NI Hungary Kft.	mérnöki K+F	1 450 252,0	Budapest
NI Hungary Kft.	K+F, IT, jogi szolgáltatások	1 095 162,0	Budapest
EPAM Systems Fejlesztő Kft.	szoftverfejlesztés	1 298 978,0	Debrecen (Hajdú), Szeged (Csongrád-Csanád)
Összesen		10 242 345,0	
2017. év			
EGLO Magyarország Termelő Kft.	világítástechnikai termékek gyártása (energiatakarékos)	651 919,0	Dunajezsi (Pest)
Mondi Békéscsaba Kft	csomagolóanyaggyártás (zárható, újrafelhasználható tasak)	1 800 000,0	Békéscsaba (Békés)
Material-Plastik Műanyagipari és Kereskedelmi Kft.	műanyag csomagolóeszköz gyártása	1 411 347,0	Soltvadkert (Bács-Kiskun)
Becton Dickinson Hungary Kereskedelmi Kft.	Orvosi eszköz gyártás	922 090,0	Környe (Komárom-Esztergom)
IT Services Hungary Szolgáltató Kft.	IT szolgáltatások nyújtása	650 737,0	Budapest
Maxon Motor Hungary Elektronikai Kft	elektromotor gyártás	1 048 070,0	Veszprém (Veszprém)
Transcosmos Informatikai Rendszer Támogató Szolgáltató Kft.	IT szolgáltatások nyújtása	88 981,0	Debrecen (Hajdú)
Összesen		6 573 144,0	
2018. év			
Valeo Siemens eAutomotive Hungary Kft.	elektromos és hibrid hajtású járművek erőátviteli rendszerének alkatrészeinek gyártása	3 697 412,0	Veszprém (Veszprém)
BYD Electric Bus & Truck Hungary Korlátolt Felelősségű Társaság	elektromos járműgyártás	925 407,0	Komárom (Komárom-Esztergom)
AUDI Hungária Zrt. AUDI Hungária Zrt.	K+F: belsőégésű motorok	1 169 546,0	Győr (Győr-Moson Sopron)
Evosoft Hungary Számítástechnikai Korlátolt Felelősségű Társaság	szoftver fejlesztés	1 110 644,0	Budapest
SK Battery Hungary Gyártó Korlátolt Felelősségű Társaság	akkumulátor cellák gyártása	8 174 775,0	Komárom (Komárom-Esztergom)
Itron Labs Korlátolt Felelősségű Társaság	energetikai mérőműszerek és mérési rendszerek területén kutatási-fejlesztés	412 039,0	Budapest / Gödöllő (Bp., Pest)
MOM Sensors Korlátolt Felelősségű Társaság	Regionális (K+F) szolgáltató központ	160 000,0	Budapest
Összesen		15 649 823,0	

Támogatott szervezet	Érintett terület	Támogatás összege (eFt)	Beruházás helyszíne (város/megye)
2019. év			
AVL AUTÓKUT Mérnöki Korlátolt Felelősségű Társaság	járműipari K+F központ	1 492 896,0	Budapest
SHINHEUNG SEC EU Korlátolt Felelősségű Társaság	új akkumulátor alkatrész gyár	769 275,0	Monor (Pest)
Continental Automotive Hungary Korlátolt Felelősségű Társaság	Fék- és menetstabilizáló rendszer- és szenzorfejlesztés	1 376 872,0	Veszprém (Veszprém)
Soft Flow Hungary Kutató Fejlesztő Korlátolt Felelősségű Társaság	szoftver és K+F központ létrehozása	772 942,0	Pécs (Baranya)
GS Yuasa Magyarország Korlátolt Felelősségű Társaság	lítium-ion akkumulátor fejlesztése és gyártása	465 333,0	Miskolc (Borsod)
Intretech Hungary Gyártó, Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	elektronikai alkatrészgyártó üzem létrehozása (nyomtatott aramkörök, smart home eszközök)	1 268 125,0	Kapuvár (Győr-Moson-Sopron)
F.Segura Hungária Ipari és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság	autóipari fémalkatrészek kapacitásbővítése Ipar 4.0-s technológia alkalmazásával	1 009 392,0	Szolnok (Jász-Nagykun:Szolnok)
Evosoft Hungary Számítástechnikai Korlátolt Felelősségű Társaság	szoftverfejlesztő központ kapacitásbővítése	307 744,0	Budapest
Robert Bosch Power Tool Elektromos Szerszámgyártó Korlátolt Felelősségű Társaság	Európai Akkumulátor Gyártási Kompetencia Központ létrehozása és szerszámgyártó összeszerelés kapacitásbővítése	3 370 899,0	Miskolc (Borsod)
AUDI HUNGARIA Zártkörűen Működő Részvénytársaság	E-transzformáció	6 396 157,0	Győr (Győr-Moson-Sopron)
Formlabs Korlátolt Felelősségű Társaság	Formlabs PreForm 3D nyomtatási kutatás és fejlesztés	171 438,0	Budapest
Robert Bosch Energy and Body Systems Gépjárműelektromossági Alkatrész Gyártó és Forgalmazó Korlátolt Felelősségű Társaság	Technológia-intenzív gyártás kiterjesztése és járműipari fejlesztési központ létrehozása	2 651 735,5	Miskolc (Borsod)
Varian Medical Systems Hungary Korlátolt Felelősségű Társaság	Sugárterápiás technológia fejlesztése és a magyarországi K+F központ bővítése Budapesten	487 025,0	Budapest
Összesen		20 539 833,5	
2020. év			
Schaeffler Savaria Korlátolt Felelősségű Társaság	elektromos gépjárművek hajtásláncainak fejlesztésére és gyártására irányuló új létesítmény létrehozata	5 077 059,0	Szombathely (Vas)
AVL Hungary Korlátolt Felelősségű Társaság	Regionális jelentőségű autóipari kompetencia-központ fejlesztése	1 506 292,0	Budapest
INZI Controls Hungary Korlátolt Felelősségű Társaság	Akkumulátor modul gyártó üzem létrehozása	1 627 323,0	Komárom (Komárom-Esztergom)
Robert Bosch Energy and Body Systems Korlátolt Felelősségű Társaság	Komplex fejlesztési projekt az elektromobilitás terén Miskolcon	900 000,0	Miskolc (Borsod)
Flextronics International Termelő és Szolgáltató Vámszabadterületi Kft.	Autóipari termékek új design validációs szolgáltatási modelljének kialakítása	344 641,0	Budapest
Samsung SDI Magyarország Gyártó és Értékesítő Zártkörűen Működő Részvénytársaság	Elektromos autó-akkumulátor gyártási folyamatának fejlesztése	1 232 387,0	Göd (Pest)
Flisom Hungary Korlátolt Felelősségű Társaság	Napelem panelgyártó kapacitás létrehozása	3 438 820,0	Kecskemét (Bács-Kiskun)
Összesen		14 126 522,0	

Forrás: BEC nyilvántartás és költségvetések végrehajtási adatai alapján ÁSZ szerkesztés

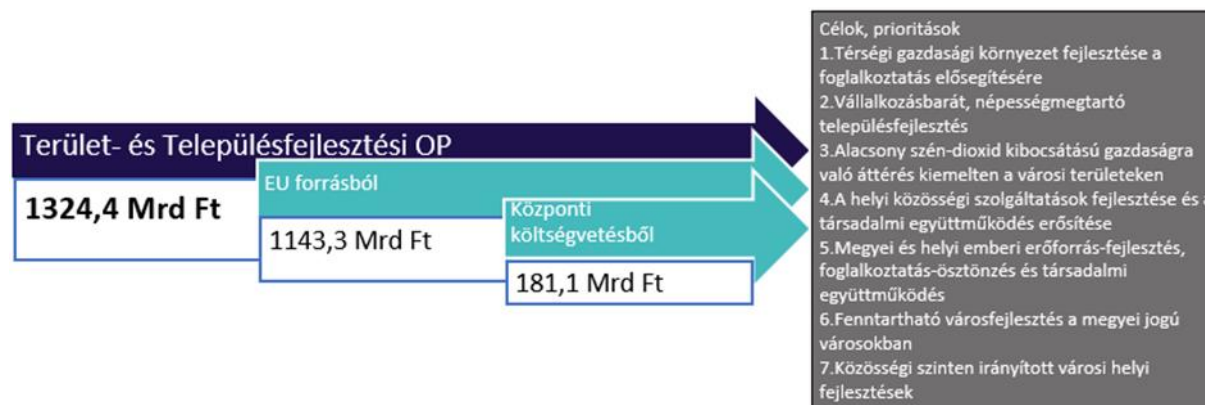
6. Az uniós támogatási programok felhasználásának arányai

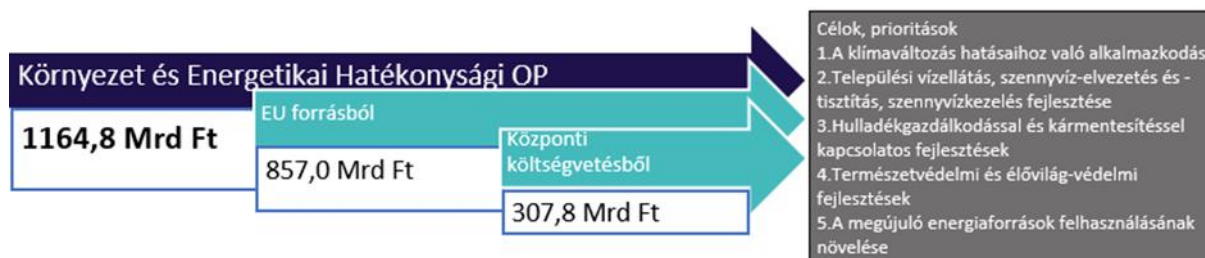
A pályázók leginkább a foglalkoztatáshoz (22,6%) kaptak támogatást, melyet a kutatás-fejlesztés és innováció, illetve a pénzügyi eszközök prioritástengelyek követtek 20,5%-kal. A forrásokból való részesedési aránya (19,6%) miatt kiemelendő még a kkv-k versenyképességének javítása érdekében nyújtott támogatás.

A pályázók kiemelten a nemzetközi közúti elérhetőség javítása (37,1%), illetve a vasúti és vízi úti elérhetőség javítása érdekében jutottak forráshoz. Jelentős volt továbbá a fenntartható városi közlekedés fejlesztése, az elővárosi vasúti elérhetőségének támogatása (20,9%). Ez a prioritás, illetve cél – 16,4%-ról 28,7%-ra történő növekedéssel – az időszak alatt folyamatosan emelkedő tendenciát mutatott.

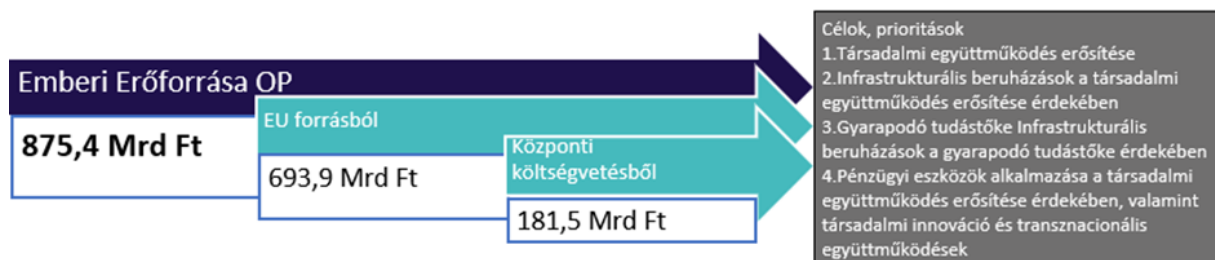

A fenntartható városfejlesztésre a megyei jogú városokban keretében kapott források (32,9%) tendenciája csökkenő volt (2016. év 70,1%-áról a 2020. évre 17,3%-ra csökkent). Ugyanakkor hazai forrásból a Modern városok program keretében támogatta a kormányzat a megyei jogú városok beruházásait. Kiemelkedő volt a kapott források aránya a térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítése érdekében kitűzött cél esetében, ami az időszak éveit tekintve végig jelentős (20-35% körüli részesedéssel) volt és a 2020. évben különösen megugró forrást jelzett (48,4%).

Jelentős részesedéssel bírt a programon belül a települési víz- és szennyvízelvezetés fejlesztések (34,9%), illetve a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás (30,5%) iránti támogatások mértéke. Említésre méltó,

hogy a megújuló energiaforrások felhasználásának növelése érdekében felmerülő támogatások összege a 2016. évi 44,0%-os részesedésről 2020-ra 7,9%-ra tendenciózusan csökkent. Emellett a kormányzat TAO adó- és adóalapkedvezmények formájában támogatta a fenntartható fejlődési célokat, amelyek részletes bemutatását a 4.3 pont tartalmazza.

Kiemelendő volt a társadalmi együttműködés megerősítésére igénybe vett (36,0%) és a gyarapodó tudástőke (36,1%) források kereslete. E két tényező együttes részesedése az időszak egészében elérte a források 70-80%-át.

Forrás: Palyazat.gov.hu, 2021 alapján ÁSZ szerkesztés

7. TAO kedvezmények és támogatások feltételei

Fejlesztési adókedvezmény	A fejlesztési adókedvezmény a számított adó 80%-a mértékéig vehető igénybe, és 13 adóéven át érvényesíthető a beruházás üzembehelyezését követően. A kedvezmény a 2016-2020 évek időszakában alapeseteket tekintve legalább 3 Mrd. forint értékű beruházás esetén elérhető volt, azonban ez a mérték a kis és közepes vállalkozások esetében az időszak eleji 500 mFt-ról a későbbiekben 300,0, illetve 400,0 mFt-ra csökkent. Ugyanakkor a kedvezmény önálló környezetvédelmi, illetve kkf. célt szolgáló beruházások esetében már 100,0 mFt összegű beruházásra is érvényesíthető.
KKV beruházási hitelkamat kedvezmény	A kedvezmény a számított adó 70%-a mértékéig vehető igénybe, s a Kkv-k hitel-, vagy pénzügyi lízing szerződésai alapján megfizetett kamataira vonatkozik. Mértéke a 2016. évben a megfizetett kamat max.60%-ára, 2017. évtől a teljes megfizetett kamat összegére vonatkozott. Az igénybevétel feltétele, hogy a beruházást a hitelszerződés megkötésétől 4 éven belül üzembe kell helyezni, illetve azt követő 3 éven belül nem idegeníthető el.
Energiahatékonysági célokat szolgáló beruházáshoz, felújításhoz kapcsolódó adókedvezmény	A kedvezmény energiahatékonysági célokat szolgáló beruházásokra, felújításokra a számított adó 70%-a mértékéig vehető igénybe a 2017. évtől kezdődően az üzembehelyezést követő 5 éven át. Az igénybevétel feltétele a MEKH által vezetett névjegyzékben szereplő auditor/auditor szervezet minőség igazolása. További feltétel az 5 éves kötelező üzemeltetési időszak.

Forrás: Kiss, 2021. alapján ÁSZ szerkesztés

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Rövidítés	Rövidítés kifejtése
AGENDA 2030	Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030
ÁSZ	Állami Számvevőszék
BEC	Beruházás-ösztönzési célirányzat
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
ESZA	Európai Szociális Alap
EU	Európai Unió
FFB	Fenntartható Fejlődés Bizottsága
GFO	gazdasági szervezetek gazdálkodási forma szerinti osztályozása
HET	Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv (HET, angol megfelelőjeként Recovery and Resilience Plan RRP)
Kbt.	2015. évi CXLI. törvény - a közbeszerzésekről
KEHOP	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program
K+F	Kutatás-fejlesztés
KFI	Kutatás-fejlesztés és innováció
KKV	Mikro-, kis- és középvállalkozás
Kormány	Magyarország Kormánya
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
MNB	Magyar Nemzeti Bank
NFFS	Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia
NFFT	Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács
NHP	Növekedési Hitel Program
NKFIA	Nemzeti Kutatási, Fejlesztési Innovációs Alap
OFTK	Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió
PHP	Piaci Hitelprogram
PTE	Pécsi Tudományegyetem
SDG	Fenntartható Fejlődési Célok (Sustainable Development Goals)
TAO	Társasági Adó
TTOP	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
uniós	európai uniós

FOGALOMTÁR

AGENDA 2030	Fenntartható fejlődési keretrendszer (The 2030 Agenda for Sustainable Development) (KSH, https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/fenntartfejl18.pdf)
Átmeneti és megszűnt gazdálkodási formák GFO 7	„Ide tartoznak azok a gazdálkodási formák, amelyek egy adott tv. hatálya alá tartoznak, de új szervezet megalapítását a tv. már nem teszi lehetővé.” A KSH ilyen gazdálkodási formaként tartja nyilván a közös vállalatot, a polgári jogi társaságot, a művészeti alkotóközösséget, a közhasznú társaságot, az egyes jogi személyek vállalatát, az egyéb, máshova nem sorolt vállalatot, az egyéb megszűnt gazdálkodási formát, a foglalkoztatási szövetkezetet, az állami vállalatot. (KSH, https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/gfo/gfo21_07_tartalom.xlsx)
barnamezős beruházás	Alapvetően olyan terület, amelyet korábban ipari célokra, vagy valamilyen kereskedelmi célokra használtak, ugyanakkor lehetséges a terület újra hasznosítása. (Planradar, 2021)
BEC	Beruházás-ösztönzési célelőirányzat
Beruházási ráta	Bruttó állóeszköz-felhalmozás GDP-n belüli részesedése (Helyzetkép a beruházásokról, 2019)
Beruházások teljesítményértéke	„A beruházások teljesítményértéke: a beruházási teljesítmények szerződés szerinti teljesítése, függetlenül attól, hogy a számla ellenértékét kiegyenlítették-e vagy sem. A teljesítményérték az előzetesen felszámított, de le nem vonható általános forgalmi adó összegét is tartalmazza a számviteli törvény előírásai alapján. Az indexeket összehasonlítható szerkezetű adatokból számítottuk.” (KSH, https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz33.html)
Big data	„A Big Data a digitális adatok robbanásszerű mennyiségi növekedése miatt előálló minőségileg is új társadalmi gyakorlatok és megismerési módok együttese.” 157. oldal Dessewffy- Láng: Big Data és a társadalomtudományokvétel-találkozása a műtőasztalon, Replika - 92–93 (2015/3–4. szám) http://real.mtak.hu/110553/1/92-93_11_Dessewffy_Lang.pdf
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	„A bruttó állóeszköz-felhalmozás tartalmazza az elszámolási időszakban vásárolt vagy saját termelésben előállított tárgyi eszközök és immateriális javak értékét, a használt tárgyi eszközök érték növekedését, a külföldről származó tárgyeszköz-appointot, valamint a pénzügyi lízing konstrukcióban beszerzett tárgyi eszközök értékét.” (KSH, https://www.ksh.hu/apps/meta.objektum?p_lang=HU&p_menu_id=220&p_ot_id=200&p_obj_id=1160)
Fenntarthatóság	Világ Tudományos Akadémiainak Nyilatkozata (Tokió, 2000) szerint „A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg”. Parlament, 2013
Foglalkoztatott	Aki a kérdéztételt megelőző héten (az ún. vonatkozási héten) legalább 1 órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendelkezett munkával, de abban átmenetileg (pl. betegség, szabadság, ideértve a szülési szabadságot is) nem dolgozott. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl azok a – korábban inaktívnak vagy munkanélkülinek számító – személyek is foglalkoztatottnak minősülnek, akik a gyermekgondozási ellátás igénybevétele előtt dolgoztak utoljára, a távollét idején pénzbeli juttatásban részesülnek, és az ellátás igénybe vételét követően visszatérhetnek korábbi munkahelyükre. Vagyis a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévők. A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosulnak. (KSH, https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz21.html)
Gazdasági szervezetek gazdálkodási forma szerinti osztályozása	A 21/2012. (IV. 16.) KIM rendelet alapján a KSH által a gazdasági szervezetekre alkalmazott osztályozás, uniós vagy más nemzetközi statisztikai osztályozás nincs ezen a területen. (KSH, https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/gfo/gfo_rovid_leiras.pdf)

Gazdaságilag aktívak	azok, akik megjelennek a munkaerőpiacon, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek (KSH)																
Gazdaságilag nem aktívak, inaktívak	azok, akik nem sorolhatók sem a foglalkoztatottak, sem a munkanélküliek csoportjába. Ide tartoznak többek között a nem dolgozó tanulók, nyugdíjasok, a háztartásbeliek, az időnyomások (az időnyomástól kívül (három hónapot meghaladó távollét esetén), ha nem kerestek munkát (KSH, https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz21.html)																
Inkluzívoktatás	Az inkluzív, befogadó iskolai oktatás személyiségre orientált. Feladata, hogy megteremtse minden tanuló egymással való sokoldalú interakciós, kommunikációs és kooperatív nevelési-oktatási lehetőségét, biztosítsa a tudáselsajátítást, a jártasságok, készségek, képességek, kompetenciák, gondolkodási erők, megszerzésének, fejlesztésének aktív, konstruktív ösztönzési folyamatát. (Réthy Endréné, Magyar pedagógia 102. lapszám, 2002)																
Kis-, közép- és mikrovállalkozás	<p>A táblázatban foglaltak közül a megelőző évi beszámoló alapján a foglalkoztatotti létszámnak, valamint a pénzügyi határértékek (éves nettó árbevétel, mérlegfőösszeg) közül valamelyiknek (egyiknek) kell eltege tenni.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Megnevezés</th> <th>Összes foglalkoztatotti létszám kevesebb, mint (fő)</th> <th>Éves nettó árbevétel * legfeljebb (millió euró)</th> <th>Mérlegfőösszeg* legfeljebb (millió euró)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Középvállalkozás</td> <td>250</td> <td>50 vagy</td> <td>43</td> </tr> <tr> <td>Kisvállalkozás</td> <td>50</td> <td>10 vagy</td> <td>10</td> </tr> <tr> <td>Mikrovállalkozás</td> <td>10</td> <td>2 vagy</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table> <p>*Az euróban megadott összeg alatt az annak megfelelő forintösszeg értendő, amelyet a vállalkozás üzleti évének lezárásakor (mérlegfordulónap) érvényes, újonnan alapított vállalkozás esetén a megelőző naptári év utolsó napján érvényes, az MNB által megállapított deviza középárfolyamon (www.mnb.hu) kell átszámítani.</p> <p>Nem minősül KKV-nak az a vállalkozás, amelyben az állami, illetve önkormányzati tulajdon közvetve vagy közvetlenül - tőke vagy szavazati jog alapján, együttesen vagy külön - eléri, vagy meghaladja a 25 százalékot. Ha a fenti határérték két, egymást követő beszámoló időszakban túllépi, vagy elmarad az érték a megjelölt határértéktől, akkor a besorolást meg kell változtatni. (Tájékoztató a kis, közép- és mikrovállalkozások besorolásáról, 2020)</p>	Megnevezés	Összes foglalkoztatotti létszám kevesebb, mint (fő)	Éves nettó árbevétel * legfeljebb (millió euró)	Mérlegfőösszeg* legfeljebb (millió euró)	Középvállalkozás	250	50 vagy	43	Kisvállalkozás	50	10 vagy	10	Mikrovállalkozás	10	2 vagy	2
Megnevezés	Összes foglalkoztatotti létszám kevesebb, mint (fő)	Éves nettó árbevétel * legfeljebb (millió euró)	Mérlegfőösszeg* legfeljebb (millió euró)														
Középvállalkozás	250	50 vagy	43														
Kisvállalkozás	50	10 vagy	10														
Mikrovállalkozás	10	2 vagy	2														
Koncentrációs index (Hirschman–Herfindhal-index)	Az index a területegységek közötti koncentráltóság mértékét számszerűsíti. Az index a megoszlást a teljesen egyenleteshez hasonlítja, amikor minden megfigyelési egység részesedése azonos. (dr. Tóth Géza: Bevezetés a területi elemzések módszertanába, 83.o.)																
Költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek (GFO 3)	„A költségvetési szerv az államháztartás részét képező, tv. i rendelkezések szerint nyilvántartásba vett olyan jogi személy, amely jogszabályban meghatározott vagy az alapító okiratban rögzített közfeladat ellátására jött létre. Ide tartoznak továbbá a költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó szabályokat alkalmazó egyéb jogi személyek is. A törzskönyvi jogi személyekről (a költségvetési szervekről, a tv. által az államháztartás központi alrendszerébe sorolt köztestületokról, a helyi önkormányzatokról, a nemzeti ségi önkormányzatokról, a társulásokról, a térségi fejlesztési tanácsokról, valamint jogszabály alapján a költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó szabályokat alkalmazó egyéb jogi személyekről) a Magyar Államkincstár nyilvános és közhiteles nyilvántartást vezet, amelynek külön jogszabályban meghatározott adatait interneten keresztül is elérhetővé és kereshetővé teszi.” (KSH, https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/gfo/gfo21_07_tartalom.xlsx)																
Koncentráltóság	egy pontba, egy helyre, egy területre, egy gyűjtőpontba, illetve fókuszba gyűlés, sűrűsödés																

Kutatás és kísérleti fejlesztés	A kutatás és kísérleti fejlesztés olyan, módszeresen folytatott alkotómunkát jelent, amely a meglévő ismeretanyag bővítésére szolgál – beleértve az emberről, a kultúráról és a társadalomról szerzett ismereteket is –, illetve arra, hogy ezt az ismeretanyagot új alkalmazások kidolgozására használják fel. Jellemzői: az alkotás és az újdonságeleme, a tudományos módszerek alkalmazása, új ismeret létrehozása. Típusai: az alapkutatás, az alkalmazott kutatás és a kísérleti fejlesztés. https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz34.html
Munkanélküli	Munkanélkülinek tekintendő az a személy, akire egyidejűleg érvényesek a következő feltételek: - az adott héten nem dolgozott (s nincs olyan munkája, amelytől átmenetileg távol volt), - aktívan keresett munkát a kikérdezést megelőző négy hét folyamán, - rendelkezésre áll, azaz két héten belül munkába tudna állni, ha találna megfelelő állást vagy talált már munkát, ahol 30 napon belül dolgozni kezd. (KSH, https://www.ksh.hu/apps/meta.objektum?p_lang=HU&p_menu_id=220&p_ot_id=200&p_obj_id=4282)
Relatív szórás	Megmutatja, hogy az egyedi értékek átlagosan hány %-kal térnek el az átlagos értéktől.
SDG	Az AGENDA 2030 keretrendszerben meghatározott Fenntartható Fejlődési Célok (Sustainable Development Goals, SDG) (KSH, https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/fenntartfejl18.pdf)
Vállalkozás GFO 1-2	Olyan jogi személy vagy jogi személyiség nélküli jogalany, amely elsődlegesen üzletszerű gazdasági tevékenység folytatása céljából jött létre. Üzletszerű gazdasági tevékenység folytatása: állandósult, huzamos és szervezetszerű gazdasági tevékenység végzése nyereség elérése érdekében, gazdasági kockázatvállalás mellett. Vállalkozási tevékenység folytatható jogi személyiségű, jogi személyiség nélküli, és egyéni vállalkozás vagy egyéb jogszerű piaci tevékenység keretében. (KSH, https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/gfo/gfo21_07_tartalom.xlsx)
Zöld közbeszerzés	„A zöld közbeszerzés olyan eljárás, amelynek alkalmazásakor a hatóságok a zoknak az árúknak, szolgáltatásoknak és munkáknak a beszerzését részesítik előnyben, amelyek más, azonos rendeltetésű árúhoz, szolgáltatásokhoz és munkálatokhoz képest kisebb mértékben terhelik a környezetet. A zöld közbeszerzések ösztönzik a környezetbarát technológiák, termékek kifejlesztését, támogatják azok széles körű piaci elterjedését.” (Baranyai – Csernus, 2018 (170-171.o.))
Zöldmezős beruházás	A zöldmezős beruházásokról azokban az esetekben beszélhetünk, amelyeknél az ipar olyan területekre történő telepítésére kerül sor, amelyek a megelőző időszakban emberi beavatkozástól mentesek voltak, vagy a korábbiakban mezőgazdasági művelés alatt álltak

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

1052 Budapest, Apáczai Cs. J. u. 10. | 1364 Budapest 4. Pf. 54

TEL: +36 1 484 9100

email: szamvevoszek@asz.hu

web: www.asz.hu | www.aszhirportal.hu